

**DOĞUM ÖNCESİ DÖNEMDE ALGILANAN SOSYAL
DESTEĞİN BABA BEBEK BAĞLANMASINA ETKİSİNİN
İNCELENMESİ**

Zeynep YILMAZ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mehmet SAĞLAM**

Yüksek Lisans Tezi – 2022

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**DOĞUM ÖNCESİ DÖNEMDE ALGILANAN SOSYAL DESTEĞİN BABA
BEBEK BAĞLANMASINA ETKİSİNİN İNCELENMESİ**

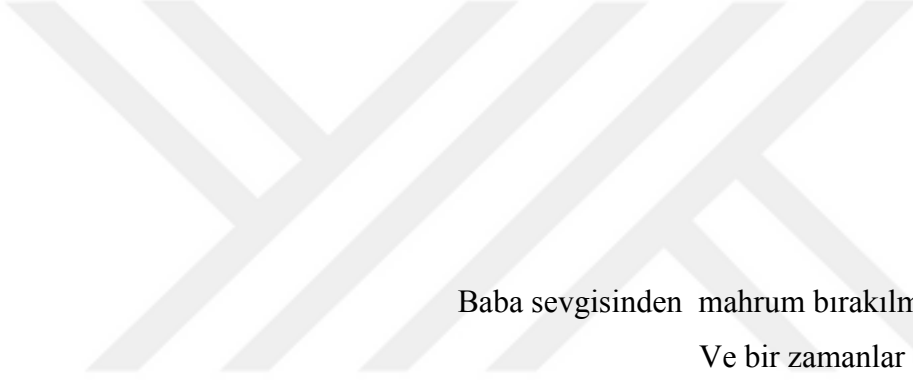
Zeynep YILMAZ

**Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mehmet SAĞLAM**

**MALATYA
2022**

İTHAF

Baba sevgisinden mahrum bırakılmış tüm çocuklara
Ve bir zamanlar çocuk olanlara...

İÇİNDEKİLER

ÖZET	viii
ABSTRACT.....	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
TABLolar DİZİNİ	xii
1.GİRİŞ	1
2.GENEL BİLGİLER	6
2.1. Bağlanma	6
2.2. Bağlanma Kuramları.....	6
2.2.1. Öğrenme Kuramı	6
2.2.2. John Bowlby ve Bağlanma Teorisi.....	6
2.2.3. Ainsworth Bağlanma Teorisi	8
2.2.4. Harlow Kuramı	10
2.3. Bağlanmanın Önemi	11
2.4. Bağlanmayı Etkileyen Faktörler	11
2.5. Bağlanmada Kanguru Bakımı/Ten Tene Temas.....	13
2.6. Bebeklerin Bağlanma İhtiyacı	13
2.7. Çocuk Gelişiminde Babanın Rolü	14
2.8. Baba Katılımı ve Baba Katılımını Etkileyen Faktörler	16
2.9. Baba-Bebek Bağlanması.....	17
2.10. Baba Bebek Bağlanmasında Sosyal Desteğin Etkisi	18
2.11. Baba-Bebek Bağlanması İle İlgili Yapılan Çalışmalar	18
2.12. Sosyal Destek.....	20
3.MATERYAL VE METOT	23
3.1. Araştırmanın Türü.....	23
3.2. Evren ve Örneklem	23
3.3. Verilerin Toplanma Tarihi	23
3.4. Etik Kurul Onayı.....	23
3.5. Veri Toplama Araçları	23
3.5.1. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği(ÇBASDÖ).....	23
3.5.2. Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği (RİBBÖ).....	24

3.5.3. Demografik Bilgi Formu	24
3.6. İstatistiksel Analiz.....	24
3.7. Veri Analiz Programları ve Paketleri.....	28
4. BULGULAR.....	29
5. TARTIŞMA	55
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	67
KAYNAKLAR	69
EKLER.....	81
EK-1. Özgeçmiş.....	81
EK-2. Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği.....	82
EK-3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	83
EK-4. Demografik Bilgi Formu	84
EK-5. Babalara Yönelik Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	85
EK-6. Veri Toplama İzin Yazısı	86
EK-7. Etik Kurul İzin Yazısı	87
EK-8. Ölçek Kullanım İzinleri.....	88

TEŞEKKÜR

Tez süreci boyunca bilgi ve birikimi ile bana yol gösterdiği için değerli tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Mehmet SAĞLAM'a,

Yüksek Lisans eğitimim sürecinde değerli bilgileri ve deneyimleriyle uzmanlığında bulunan hocalarım sayın Doç. Dr. Osman Tayyar ÇELİK'e, Doç. Dr. Ayşegül ULUTAŞ KESKİNKILIÇ'a, Doç. Dr. Oğuz EMRE'ye,

İstatistik bilgisi ile elde ettiğim verilerin istatistiksel analizi aşamasındaki katkıları ve içtenliği için Sayın Cem Oktay GÜZELLER, Sayın Eniser ATABAY ve Sayın Leyla ATABAY'a ve değerli teyzem Neslihan DÖNDAŞ'a,

Farklı illerde olmamıza rağmen, yanımda olduğunu her zaman hissettiren, tanıdığım süre zarfında desteğini hiç esirgemeyen arkadaşlarıma,

Yalnızca bu zamanda olmamakla birlikte bugüne gelmemi sağlayan, tüm eğitim sürecimde, hayallerimde ve kararlarımda yanımda duran, bu süreçte tüm stresimi ve kaygımı anlamaya çalışan, desteğini esirgemeyen, yükümü hafifleten, yanımda olmasıyla bana güç veren, üzüntümü de sevincimi de benden çok yaşayan canım annem Eren YILMAZ, babam Rıdvan YILMAZ ve kardeşlerim Ceren YILMAZ ve Emre YILMAZ'a

Meslek hayatım boyunca yolumun kesiştiği, araştırma konum hakkında merak uyandırıp bana ışık olan tüm ÇOCUKLARA,

Sonsuz Teşekkürlerimi Sunarım...

Zeynep YILMAZ

ÖZET

Doğum Öncesi Dönemde Algılanan Sosyal Desteğin Baba Bebek Bağlanmasına Etkisinin İncelenmesi

Amaç: Araştırma, doğum öncesi dönemde babaların algılandığı sosyal desteğin baba bebek bağlanmasına etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Materyal ve metot: Araştırma, nicel ve nitel araştırma verilerinin bir arada kullanıldığı karma yöntem araştırması olarak tasarlanmıştır. Verilerin analiz edilmesinde ilişkisel araştırma yöntemi kullanılarak değişkenler arası ilişkiler modellenmiştir. Nitel olarak toplanan verilerden elde edilen kelimelerin ise sıklık sayımları yapılarak kelime bulutu elde edilmiştir. Araştırmanın nicel verileri için 380 baba ve nitel verileri için ise 30 baba ile görüşmeler yapılmıştır. Veriler “Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği”, “Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği”, “Demografik Bilgi Formu”, “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma kapsamındaki verilerin analizleri SPSS 25.0 programı kullanılarak yapılmıştır. Ölçek puanlarının değişkenler açısından karşılaştırılmasında Independent Samples T test ve One Way ANOVA analizi kullanılmıştır. Ölçek puanlarının arasındaki ilişkinin yönünün incelenmesinde Pearson Korelasyon analizi kullanılırken, algılanan sosyal desteğin baba fetüs bağlanma üzerindeki etkisinin incelenmesinde Çoklu Doğrusal Regresyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Babaların doğum öncesi dönemde algıladıkları sosyal desteğin ve bebekleriyle bağlanma düzeylerinin orta seviyede olduğu, algıladıkları sosyal destek düzeyi arttıkça bebekleriyle bağlanma düzeyinin de arttığı belirlenmiştir.

Sonuç: Doğum öncesi dönemde babaların algıladıkları sosyal desteğin bağlanmayı olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. .

Anahtar Kelimeler: Baba-Bebek, Baba-Bebek Bağlanma, Bağlanma, Sosyal Destek

ABSTRACT

Investigation of the Effect of Perceived Social Support in the Prenatal Period on Father-Infant Attachment

Aim: The study was conducted to determine the effect of social support perceived by fathers on father-infant attachment in the prenatal period.

Material and Method: The research was designed as a mixed method research in which quantitative and qualitative research data were used together. In the analysis of the data, the relations between the variables were modeled by using the relational research method. The word cloud was obtained by making frequency counts of the words obtained from the qualitatively collected data. For the quantitative data of the study, 380 fathers were interviewed and for the qualitative data, 30 fathers were interviewed. The data were obtained by using the "Intrauterine Father Attachment Scale", "Multidimensional Scale of Perceived Social Support", "Demographic Information Form", "Semi-structured Interview Form". The analyzes of the data within the scope of the research were made using the SPSS 25.0 program. Independent Samples T test and One Way ANOVA analysis were used to compare the scale scores in terms of variables. While Pearson Correlation analysis was used to examine the direction of the relationship between scale scores, Multiple Linear Regression analysis was used to examine the effect of perceived social support on father-fetus attachment.

Results: It was determined that fathers' perceived social support and bonding levels with their babies in the prenatal period were moderate, and as the perceived social support level increased, the level of attachment with their babies also increased.

Conclusion: It was concluded that the social support perceived by the fathers in the prenatal period had a positive effect on attachment. .

Keywords: Father-Baby, Father-Infant Attachment, Attachment, Social Support

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BBBÖ : Baba Bebek Bağlanma Ölçeği

ÇBASDÖ : Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

MAX. : Maksimum

MİN. : Minumum

RİBBÖ : Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Sayfa No
Şekil 4.1. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının ve Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	48
Şekil 4.2. Araştırmaya Katılan Babaların “Babalığı nasıl tanımlarsınız?” Sorusuna Verdiği Yanıtlara Ait Kelime Bulutu.....	50
Şekil 4.3. Araştırmaya Katılan Babaların “Bebek yetiştirmekle ilgili bilgileri nerelerden sağlıyorsunuz ?” Sorusuna Verdiği Yanıtlara Ait Kelime Bulutu.....	51
Şekil 4.4. Araştırmaya Katılan Babaların “Baba olmakla ilgili ne gibi kaygılarınız var?” Sorusuna Verdiği Yanıtlara Ait Kelime Bulutu.....	52
Şekil 4.5. Araştırmaya Katılan Babaların “Doğum öncesi süreçte(hamilelik sürecinde) nasıl bir role sahipsiniz?” Sorusuna Verdiği Yanıtlara Ait Kelime Bulutu.....	53
Şekil 4.6. Araştırmaya Katılan Babaların “Soru 5: Babalık ile ilgili çevrenizden ne gibi destekler görüyorsunuz?” Sorusuna Verdiği Yanıtlara Ait Kelime Bulutu.....	54

TABLULAR DİZİNİ

Tablo No	Sayfa No
Tablo 3.1. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğine Ait İfadelere Verilmiş Kodlar	25
Tablo 3.2. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğine Ait İfadelerin Faktör Yükleri	26
Tablo 3.3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Faktör Eş Varyansları	26
Tablo 3.4. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğine Ait Model Uyumu ve Uyum Ölçümleri	27
Tablo 3.5. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	27
Tablo 4.1. Araştırmaya Katılan Babaların Demografik Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzdeler Dağılımlar	29
Tablo 4.2. Araştırmaya Katılan Babaların Eşlerinin ve Ailelerinin Demografik Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzdeler Dağılımlar	30
Tablo 4.3. Araştırmaya Katılan Babaların Bebekleriyle İlgili Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzdeler Dağılımlar	31
Tablo 4.4. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	31
Tablo 4.5. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Bebeğin Cinsiyetine Göre Karşılaştırılması	32
Tablo 4.6. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Bebeğin Gebelikteki Haftasına Göre Karşılaştırılması	32
Tablo 4.7. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması	32
Tablo 4.8. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Babanın Yaşına Göre Karşılaştırılması	33
Tablo 4.9. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Babanın Mesleğine Göre Karşılaştırılması	33
Tablo 4.10. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Babanın Aylık Gelir Durumuna Göre Karşılaştırılması	34

Tablo 4.11. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Eşlerinin Yaşına Göre Karşılaştırılması	34
Tablo 4.12. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Eşlerinin Mesleklerine Göre Karşılaştırılması	35
Tablo 4.13. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının İlk Evlilik Yaşlarına Göre Karşılaştırılması	35
Tablo 4.14. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Bebeğin Ailenin Kaçınıcı Çocuğu Olduğuna Göre Karşılaştırılması	35
Tablo 4.15. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Aile Tipine Göre Karşılaştırılması	36
Tablo 4.16. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Doğuma Hazırlık Eğitimi Almış Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması	36
Tablo 4.17. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının Bebeğin Cinsiyetine Göre Karşılaştırılması	37
Tablo 4.18. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının Bebeğin Gebelikteki Haftasına Göre Karşılaştırılması	37
Tablo 4.19. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması	38
Tablo 4.20. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının Babanın Yaşına Göre Karşılaştırılması	39
Tablo 4.21. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının Babanın Mesleğine Göre Karşılaştırılması.....	40
Tablo 4.22. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının Ailenin Aylık Gelir Durumuna Göre Karşılaştırılması	41
Tablo 4.23. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının Eşlerinin Yaşına Göre Karşılaştırılması	42
Tablo 4.24. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının Eşlerinin Mesleklerine Göre Karşılaştırılması	43
Tablo 4.25. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının İlk Evlilik Yaşlarına Göre Karşılaştırılması	44

Tablo 4.26. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının Bebeğin Ailenin Kaçınıcı Çocuğu Olduğuna Göre Karşılaştırılması	45
Tablo 4.27. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının Aile Tipine Göre Karşılaştırılması	45
Tablo 4.28. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının Doğuma Hazırlık Eğitimi Almış Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması	46
Tablo 4.29. Araştırmaya Katılan Babaların Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarına Dair Dağılım Değerleri	46
Tablo 4.30. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının ve Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanların Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	47
Tablo 4.31. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin Baba Fetüs Bağlanma Düzeyleri Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi	49

1.GİRİŞ

Bağlanma; genel olarak bireyin veya çocuğun başka bir kişiyle ya da bir nesne ile yakınlık kurma ve bu kişi yanında olduğunda kendini korunmuş hissetmesi ya da bebeğin güvenliğini sağlayan, onu koruyan ve onun birincil bakımını üstlenen birey ile arasında bir bağ kurması ve bu bağın devam etmesini istemesi şeklinde tanımlanmaktadır (1). Diğer bir tanıma göre bağlanma; bebek ve ona sürekli bakım veren, duygusal anlamda destek olan kişiler arasındaki yakın duygusal ilişki ve bu ilişki kurduğu kişiyi arama ve yakınlık kurma isteği davranışları ile kendini gösteren, bağ kuran kişinin kendini tehlikede hissettiği anlarda meydana gelen, süreklilik gösteren sosyal-duygusal bir bağ olarak da tanımlanmaktadır (2). Bağlanma kavramı, olumlu yönde anne-baba ve bebek arasında karşılıklı bir ilişkiyi karşılar. Yani aslında hem ebeveynin bebeğe bağlanmasını hem de bebeğin ebeveynine bağlanmasını içeren bir kavramdır. Daha güvenli bağlılığı olan çocukların ebeveynleri de çocukların isteklerine daha duyarlı olmaktadır, çocuk yetiştirme tutumlarının daha demokratik olduğu, daha az kontrolcü oldukları bilinmektedir (3). Bağlanma davranışı somut olarak altıncı aydan sonra ipucu vermeye başlar. Bebeğin bağlandığı kişi “bağlanma hedefi” olarak adlandırılır. Sağlıklı olarak bir figüre bağlanan bebekler, kendileri için güvenliklerini tehlikede hissettikleri zaman bağlanma figürünün ipuçlarını izlerler ve bu durumun onlar için tehlike oluşturup oluşturmadığını anlamaya çalışırlar (4). Bowlby’ye göre, insan organizmasının doğuştan getirdiği bir psikobiyolojik bağlanma davranışı sistemi vardır ve bu sistem ihtiyaç zamanında bağlanacağı figüre karşı yakınlık kurarken aktif olmaktadır. Ancak bağlanılan figür güvenilir bir şekilde destekleyici ve ulaşılabilir olmadığında yakınlık arayışı olumsuz sonuçlanır, bağlanma gerçekleşmez ve hissedilen güvenlik anlayışı sarsılır. Bunun sonucunda ilerleyen dönemde olumsuz benlik algısı, duygusal problemler ve uyum sorunları ortaya çıkabilmektedir (5). Annenin ve babanın bebeğe bağlanması “bonding”, bebeğin ebeveynine bağlanması ise “attachment” olarak geçmektedir. “Bonding” daha çok ebeveynin bebeğin ihtiyaçlarına yönelik verdiği ipuçları takip etmesi, ihtiyaçlarına zamanında ve yeterli düzeyde cevap vermesi ve ona güvenli bir çevre sağlaması anlamına gelmektedir. “Attachment” ise bebeğin kendi ihtiyaçlarının anında karşıladığı ve ona güvenli bir çevre sağlayan kişiyle kurduğu duygusal bağ anlamına gelmektedir. Güleç ve Kavlak’a göre doğumla birlikte başlayan ve anne bebek arasında gelişen bağlanma, kişinin sonraki yaşlarında da etkisini

göstermektedir. Bebeklik yani 0-2 yaş dönemi çocuğun tüm gelişim alanlarının en hızlı ilerlediği dönem olarak düşünüldüğünde bebeğin sadece beslenme, altının değiştirilmesi, barınmasının sağlanması ve kısa sürede uyumasının sağlanması gibi fiziksel gereksinimlerinin giderilmesi yeterli değildir. Zihinsel, sosyal, motor ve dil becerilerinin kendi bakımını sağlayacak düzeyde olmaması nedeniyle bu ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ve dünyayı güvenli bir yer olarak anlamlandırabilmesi için bebek ilişki kurmakta olduğu figüre bağlıdır, bu ihtiyaçların duyarlı bir şekilde karşılandığı süreç içerisinde bakım verenle kurulan güvenli ilişki onun diğer tüm gelişim alanlarının sağlıklı olabilmesi açısından önem arz etmektedir (6). Bağlanma sanılanın aksine anne karnında başlamakta ve doğum sonu dönemde gelişerek ilerleyen dönemlerde de etkisini göstererek devam etmektedir.

Doğum öncesi dönem, döllenmenin gerçekleştiği an ile doğum olayının gerçekleştiği süreyi içine almaktadır. Bu süreç, diğer gelişim dönemleri düşünüldüğünde bebek oluşumu ve gelişiminin en hızlı gerçekleştiği zamandır. Döllenmeyi ve doğum anını içine alan bu süreçte bebeğin maruz kalacağı çevresel, kalıtsal ve diğer faktörler bebeğin anne karnındaki gelişimini ve bir sonraki yaşamını etkilemektedir (7). Annenin ve babanın bebeğe bağlanmaları hamilelik esnasında başlar ve doğum sonrasında yoğunlaşarak devam eder. Doğum öncesi bağlanma (prenatal attachment) kavramı ise anne-baba ve henüz dünyaya gelmemiş çocukları arasında kurulan ilişki şeklinde tanımlanabilir (8). Doğum öncesi dönemde bebeğin hareketlerinin hissedilmeye başlamasıyla birlikte ebeveynlik duygusu hissedilmeye başlanır. Doğum öncesi dönemdeki bağlanma ise anne-bebek ya da baba-bebek arasında kurulan güvenli ve duygusal bir bağıdır. Bağlanmanın doğum öncesi dönemde oluşma başlaması hamileliğin istenerek ve olumlu hisler barındırılarak karşılanması ile gerçekleşir. Ebeveynlerin doğum öncesi süreçte bebeklerine bağlanmasında fiziksel olarak hamileliğin belirginleşmesi, bebeğin hareketlerinin hissedilmesi önemlidir. Bu değişiklikler neticesinde anne ve baba adaylarında bağlanma duygusu gelişir ve doğum sonrası dönemde artarak hayat boyu devam eder. Hamilelik boyunca ebeveynlik rolünün benimsemesi, doğum sonrası dönemde ebeveyn ve bebek arasındaki bağın oluşmasında oldukça önemlidir. Ebeveyn bebek bağlanması genellikle gebelik henüz gerçekleşmemişken yani bir bebeği dünyaya getirmeye karar vermişken, gebelik döneminde ve hatta riskli gebelik geçiren ebeveynlerde dahi başlar. Maternal bağlanma; gebenin vücudu fiziksel olarak değiştiğinde, hormonlarda değişiklik olduğunda, uterus büyüdükçe ve bebeğin tekme ve diğer hareketleri hissedildikçe artarak güçlenir (9).

Bebeklerin fizyolojik ihtiyaçları dışında ona güvenli bir ortam sağlayacak bir kişiye bağlanma ihtiyaı da vardır. Evrendeki tım memelilerde ve diğer canlılarda olduğu gibi insanların da hayatlarını devam ettirebilmeleri için bağlanma gereksinimleri vardır.

Bağlanılan kişiden bahsedilince genellikle anneler daha sonra babalar akıllarımıza gelse de bebeğe bakım veren bakıcı, büyükannen-büyükbaba ya da çocukla sürekli ilgilenen herkes bağlanılan kişi olabilmektedir (10). Bağlanmanın üç temel bileşeni bağlanmanın başlangıç yaşı, bağlanma düzeyi ve birincil bağlanma objesidir. Bebeklik döneminde bağlanma aşamalar halinde gözlenmektedir. Doğum sonrası bağlanmanın somut olarak gözlenmesi ise bebeğin meme başını araması, başını ilgi duyduğu kişiye döndürmesi, beslenme saatlerini hissetme şeklinde (11). Sekizinci haftayla birlikte bebek kendisine sürekli bakım veren, onunla sürekli ilgilenen kişiye yöneldiğini belli etmeye başlar. Güvenli bağlanan bebek diğer kişilerden farklı olarak bağlandığı figürü takip eder, figüre karşı daha fazla güler ve ses çıkarır, uzun süreli göz kontağı kurup daha fazla ilgi gösterir. Bu durum bakıcısının yanında kendisini daha rahat ve güvende hissettiğinde ortaya çıkmaktadır (12). Ebeveyn ve bebek arasındaki güvenli ve sağlıklı bağlanma bebeğin sağlıkla gelişebilmesi ve ileriki hayatında da olumlu etkiler bırakması için önemlidir (13). alışmalar güvenli bağlanan çocukların erken çocukluk döneminde daha yüksek öz sayėı düzeyine sahip olduğunu göstermiştir (14).

Bebeklerin, kendilerine sürekli ve destekleyici bakım veren bakıcısıyla arasındaki ilişki bilişsel gelişiminin de temelini atmaktadır (15). Bağlanmanın bebek açısından hayati bir önemi olduğunu düşünene Bowlby, yaptığı deneysel çalışmaları sonucunda erken dönemde anneye bağlanmanın ve onunla ten teması kurmanın bebeğin yaşama şansını artırdığını görmüştür. Fakat Bowlby, bağlanmanın insanlar için bunun daha da ötesinde bir etkisi olduğunu ve insan hayatı için 3 temel işlevi olduğunu belirtmiştir(16). Bunlar; çevreyi keşfedip gelişirken hastalandığında, güvenliğini tehlikede hissettiğinde, huzursuzlandığında geri dönüp kendini güvene alabileceği bir liman olma; sarılma, beslenme, ısınma, öpme, emme gibi fiziksel ihtiyaçlarını karşılama ve dış dünyanın güvenli olduğuna dair bir algı geliştirebilme şansıdır(17). Bebeğin bu ihtiyaçları temel bakım veren kişi yani bağlanma figürü tarafında tutarlı ve yeterli bir şekilde karşılanmadığında, bebeğin gelişiminde problemlerle karşılaşılabileceğini savunan Bowlby bu süreci “içsel çalışma modelleri” olarak tanımlamıştır(16).

Bağlanma kuramına göre, duygusal gelişiminin sağlıklı olması, sağlıklı yakın ilişkilerde bulunabilmesi için bebeğin erken dönemde güvenli bağlanma geliştirebilmesi

gerekmektedir(4). Hamilelik ve bebeklik döneminde babalarıyla sağlıklı ilişkiler kuran çocuklar erken dönemde güvenli bağlanma geliştirmektedir (18). Lamb, babaların özellikle erkek çocuklarda başarı motivasyonunun, bilişsel ve sosyal yeterliliğin, psikolojik uyumun ve cinsiyete dayalı kalıplaşmış cinsiyet rolü tutumlarının ve düşüncelerinin gelişimini kolaylaştırma eğiliminde olduğunu öne sürmüştü (19). Zaman içerisinde dünyada gerçekleşen sosyal, ekonomik ve diğer gelişmeler ailedeki rollerin de değişimine neden olmuştur. Kadının çalışma hayatına katılması ve doğum sonrası süreçte çalışma hayatına geri dönmesi babanın çocuk bakımına katılımını artırmıştır (20).

Ebeveyn ve bebek arasındaki bağlanma, ebeveynlik rollerinin benimsenmesinin bebeğin sağlıklı büyüüp gelişebilmesi ve güvenilir bir bağ kurulmasının ön koşuludur. Bağlanma teorisine ilişkin çalışmaların çoğu, anne-bebek bağlanmasına odaklanmış ve babanın bebeğin hayatındaki rolü destekleyici ve bakımını sağlayan olması yönüyle eleştirilmiştir (21). Bebekleri doğumdan bir saat ile on iki hafta sonra ölümü gerçekleşen 20 annenin yas tepkilerini incelendiği bir çalışmada; yas süresinin ve yoğunluğunun, ölümden önceki ilişkinin yakınlığıyla bağlantılı olduğu bulgusu elde edilmiş ve bağlanmanın aslında gebeliği erken döneminde gelişebileceği vurgulanmıştır (22).

Çocukların sağlıklı bir şekilde gelişim süreci sürdürebilmeleri için, anne kadar babaya, babayla etkileşim içerisinde olmaya da ihtiyaçları vardır. Bu anlamda babalar, çocukların hayatında önemli etkilere sahiptirler. Babaların çocuklarının gelişim süreçlerindeki göz ardı edilemeyecek önemi düşünüldüğünde, toplumun baba-bebek ilişkisine dair algısı doğrultusunda babaya sağlanan sosyal destek ve babanın bu sosyal desteği ne şekilde algıladığı düşüncesi önem arz etmektedir. Bunlara ek olarak babaya sağlanan sosyal desteğin baba-bebek ilişkisini dolayısıyla baba-bebek bağlanmasını etkileyeceği düşünüldüğünden ve babaların çocukların gelişimindeki etkilerinden yola çıkılarak doğum öncesi dönemde algılanan sosyal desteğin baba-bebek bağlanmasına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

1. Doğum öncesi dönemde bebeği olan babaların bebeklerine bağlanması ne düzeydedir?
2. Doğum öncesi dönemde bebeği olan babalara sağlanan sosyal destek ne düzeydedir?

3. Doğum öncesi dönemde bebeği olan babaların algıladığı sosyal destek ile baba bebek bağlılığı arasında bir ilişki var mıdır?

Her iki ebeveyne de bağlanmanın etkileri bebeklik hatta yetişkinlik döneminde de artarak devam etmektedir. Bebeklerin tüm gelişim alanlarını da etkileyen bağlanma gelişimsel olarak kritik bir öneme sahiptir. Alan yazın incelendiğinde anne ile ilgili bağlanma çalışmalarının daha ön planda olduğu ancak baba ve bebek arasındaki bağlanmanın incelendiği çalışmaların sayısının daha kısıtlı olduğu görülmüştür. Babalarla ilgili çalışmaların azlığı, annelerin de çalışma hayatına girmesiyle birlikte babalarında çocuğun bakımına ve gelişimine katılımının artması, babanın toplum içindeki rollerine dair bakış açısının değişmesi düşüncesinden yola çıkılarak bu araştırmanın başta bilime ve literatüre olmak üzere uzmanlara, ebeveynlere ve araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

2.GENEL BİLGİLER

2.1. Bağlanma

Bağlanma; yaşamın ilk günlerinde ve hatta doğum öncesi dönemde başlayan, duygusal yönü ağır basan, belirli bir kişiye veya figüre olumlu tepki verme, figürü araması ve ona ihtiyaç duyulması halinde çeşitli tepkilerde bulunulması, bu kişinin ya da figürün olması dahilinde de rahatlama davranışının gelişmesi süreçlerini kapsamaktadır (23).

Ebeveyn-bebek bağlanması hamileliğin planlandığı dönemde ve hamilelik döneminde başlar. Doğum öncesi bağlanma; anne adayının vücudu değiştikçe, bebek büyüdükçe ve bebeğin anne karnındaki hareketleri hissedildikçe güçlenir (24). Doğum öncesi dönemde bebek, ebeveynin dokunma, konuşma gibi davranışlarına tepki verebilmektedir. Hamileliğin 26. Haftasıyla birlikte bebeğin algılama, tepki verme davranışları oluşmaktadır. Hamilelik döneminde anne karnına dokunulması yoluyla bebek ile ten teması kurulması ve hissedilmesi bebeğin kabulü ve bağlanma için önemlidir (25).

2.2. Bağlanma Kuramları

2.2.1. Öğrenme Kuramı

Öğrenme kuramı savunucuları, bebeğin ebeveynine bağlanmasının öğrenme davranışı olduğunu savunmaktadır. Bebek, ihtiyaçlarının karşılanması sonucunda rahatlama duygusu ile ona birincil bakım sağlayan kişi ile bağlanma davranışı gerçekleştirmekte olup bakıcısına karşı olumlu duygular geliştirmektedir. Bebek, çevresindekilerle bir arada olma ile ödül alma arasında kurduğu olumlu hisler ile çevresindekilere bağlanmaktadır (11).

2.2.2. John Bowlby ve Bağlanma Teorisi

1950'de John Bowlby, Dünya Sağlık Örgütü tarafından Londra'daki sokağın tehlikelerine maruz kalan çocukların ruh sağlığı hakkında rapor hazırlamaya davet edildi. Bu rapor , "Kırk Dört Çocuk Hırsız: Karakterleri ve Ev Hayatı" başlıklı bir makale olarak yayınlanmasının ardından, erken dönemde anne ayrılıkları ile çocuk yaşta suça sürüklenme arasında güçlü bir ilişki olduğunu bildirdi. Dünya Sağlık Örgütünün bu

raporu, özellikle 0-3 yaş arasında anne bakımında mahrum kalan ve anne ile sağlıklı ilişkiler kuramayan çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimini olumsuz yönde etkileyebileceğini bildirdi (26). Bowlby'nin bağlanma teorisi onun etoloji, sibernetik, bilgi işleme, gelişim psikolojisi ve psikanalizden aldığı ve bebeğin annenin tepkisini güvence altına alma hedefine odaklanan kavramların bir karışımıydı. İnsan bağlılığını, doğumla birlikte başlayan ve yetişkinliğe kadar devam eden, korku, sevgi, keşif ve bakım verme gibi tepkileri evrimsel davranışlar sistemi olarak kavramsallaştırmıştır. Bowlby, bebeğin annesine bağlanmasını sadece biyolojik bir davranış olduğunu savunmuştur. Bebeğin birincil amacının, hayatta kalabilmek için anneyi yakınında tutmak olduğunu öne sürmüştür. Daha sonraki çalışmalarıyla birlikte Bowlby, bebek geliştikçe bağlanmanın sadece fiziksel ihtiyaçların giderilmesinin ötesinde sosyal-duygusal bazı ihtiyaçları da karşıladığı yönündeki görüşleri de eklemiştir. Ancak onun bağlanmanın bağımsız bir davranış sistemi olduğu ve zorunlu olarak bilinçsiz dürtüler tarafından belirlenmediği konusundaki ısrarı teorisini diğerlerinden farklı kılmıştır (27).

Bowlby bebeklerin hayatlarını devam ettirebilmelerinin koşulunun onların ihtiyaçlarına duyarlı ve onları korumaya istekli ebeveynin ya da bir bakıcının olmasıdır. Bebeğin doğuştan getirdiği emme, izleme, gülümseme, dokunma gibi özellikleri, ona birincil bakım sağlayan yetişkinin duyarlılığı ile sürekli ve tutarlı davranışları sonucu giderek gelişir (17). Bebeğin etkileşim arayışında aktif olduğunu belirtirken, annenin annelik davranışının bebeğin bağlanma davranışına 'karşılıklı' olduğunu ve bağlanmanın gelişiminin hem annenin bebeğinin ipuçlarına tepki vermedeki duyarlılığı hem de annenin bebeğinin tepkisine olan duyarlılığıyla ilişkili olduğunu belirtir (28).

Bowlby Bağlanma Kuramında, bakım veren ya da ebeveynin bebekle gerçekleştirdiği ilişki ve bebeğin bu ilişkiye karşı geliştirdiği basit zihinsel modele içsel çalışma modeli demiştir. Bebeğin bağlanma figürüne karşı geliştirdiği bu içsel model, daha sonraki yıllarda çocuğun diğer kişilere karşı verdiği tepkileri ve ilişkilerden beklentisini etkiler. Bowlby'nin geliştirdiği bu modelde, bebeğin bağlanma figürüne karşı zihninde oluşan örüntü ile bağlanma süreci gerçekleşir. İçsel çalışma modelinde bebek için iki temel şema gelişir, bunlar “değerli ben” ve “güvenilir o”. Bu iki şema bağlanma, ayrılma ve benlik algısını fark etmede önemli bir role sahiptir (16). Bağlanma sistemi, sosyal girdi tarafından, özellikle de birincil bakıcının tehlike sinyallerine tepkisi tarafından düzenlenen bir sistemdir. Bebekler bakıcıyla tekrarlanan etkileşimlere dayanarak ne bekleyeceklerini öğrenirler ve davranışlarını buna göre ayarlarlar. Bu beklentiler, bakıcının ulaşılabilirliğini ve yanıt verebilirliğini tahmin etmek için

kullanılabilen ve birbiriyle ilişkili benlik ve bağlanma figürü modellerini içeren zihinsel temsillerin veya Bowlby'nin terimini kullanmak gerekirse, içsel çalışma modellerinin temelini oluşturur (26).

Bebekler, bağlanma davranışlarını uygun gördüğü herhangi bir kişiye yönlendirebilirler. Ancak gerçekte, yaşamın altıncı veya yedinci ayında, tüm normal bebekler seçici olarak bu davranışları, yakınlık aradıkları ve ayrılmaya karşı çıktıkları bir kişiye yönlendirirler. Bu kişi genellikle bebeğin ihtiyaçlarına ve duygularına uygun ve kaliteli tepki verenlerdir. Bağlanılan kişi, bebek ağladığında ya da huzursuzlandığında rahatlayıp güvenle sığınabileceği bir figür görevi görür. Bowlby bağlanma kuramında, bağlanmanın üç temel özelliğini tanımlamıştır; yakınlığı koruma, güvenli bölge ve güvenli üs. Bu temel özellikler bağlanma sürecinin gerçekleşmesinde etkilidir. Bowlby'e göre, yakınlığı koruma, güvenli bölge ve güvenli üs, bağlanmanın üç tanımlayıcı özelliği ve bağlanma ilişkisinin işlevleridir (26).

Bağlanma oluşum süreci ortalama 2 veya 3 yıl sürmektedir. Sürecin son noktasına, yakınlığı koruma hedefinin, çocuğun hazzı geciktirme ve bakıcının uygunluğunu zihinsel olarak temsil etme becerisine göre ayarlandığı, amaca göre düzeltilmiş bir ortaklık olarak anılır. Bu noktada, bakıcı ve çocuk ilişkilerinin şartlarını müzakere etmeye başlayabilir ve ilgili hedefleri hakkında sözlü olarak iletişim kurabilir ve koordine edebilir (26).

2.2.3. Ainsworth Bağlanma Teorisi

Mary Ainsworth, Bowlby tarafından ortaya çıkarılan bağlanma kuramının bağlanan kişi açısından ne gibi farklılıklar içerdiği ve bağlanmanın ne gibi bir işlevi olduğunun tanımını yaparak bağlanma kuramına farklı bir bakış açısı kazandırmıştır. Hopkins Üniversitesi'nde öğrencileriyle birlikte bebekler üzerinde yaptığı çalışmalarda ev ziyaretleri yaparak aileleri daha yakından gözlemlemiştir. Bu gözlemler sırasında bebeğin temel ihtiyaçları sırasında bebeğin davranışlarını ve bakım veren kişinin bebeğe karşı geliştirdiği tepkileri incelemiştir. Ainsworth'un bağlanma kalitesini değerlendirmek için geliştirdiği "Yabancı Durum Deneyi", bebeğin alışık olmadığı bir ortamda birincil bakım verenden tekrar tekrar ayrılmalar yoluyla bağlanma sistemini harekete geçirmeyi amaçlamıştır. Aynı zamanda oyuncaklar aracılığıyla bebeklerin keşfetme isteğini artırmayı amaçlamıştır. Ainsworth, özellikle bebeklerin yakınlık ve temas arayışında olup olmadıkları, bakıcıyı ne ölçüde kabul ettikleri, temas kurulduğunda sakinleşme durumu ve bebeklerin keşif davranışlarının bakıcı tarafından

desteklenip desteklemediğiyle ilgilenmiştir. Ainsworth laboratuvar ortamındaki bebek davranışının, bebeğin temas ve rahatlama isteğine karşın bakıcının geçmişte verdiği tepkisini yansıttığını varsaymıştır bu varsayımına da içsel çalışma modelleri tanımını kullanmıştır (26). Bu araştırmada, bebek ve bakıcısı yaklaşık sekiz dakikalık süre boyunca farklı odalarda kalır. Bu ayrı kalma sürecinde ayrılma ve birleşme yani bakıcıyla buluşma anındaki bebeğin tepkileri çok önemlidir (17). Ainsworth bağlanma süreci için beş dönem tanımlamıştır;

1. 0-3 Ay: Bebek emme, yakalama, gülümseme, göz teması kurma, göz takibi ile bağlanılacak olan figürün özelliklerini tanır.
2. 3-6 Ay: Tanıdık yüzlere tepki verir.
3. 6-9 Ay: Bağlanma figürü ile fiziksel temas isteği artar.
4. 9-12 Ay: Bağlanma figürü ile ilgili içsel zihinsel temsillerini bütünleştirir.
5. 12 ay ve üzeri: Yakınlık kurma ve güvenlik ihtiyacını karşılamak için bağlanma figürünün ilgisini çekmeye çalışır (4).

Ainsworth'a göre bağlanma türleri;

a. Güvenli Bağlanma

Bebeğin bağlanma tarzı ayrılığa verdiği tepki ve birleşme sonrası sakinleşmesi ile kategorize edilmektedir. Güvenli bağlanma sağlanan bebek ayrılma sonrası ağlayabilir ya da huzursuzlaşabilir fakat bakım veren kişi geri döndüğünde kucağa alınmak, teselli edilmek ve beden teması kurmak istemektedir. Kısa süre içinde sakinleşir ve bakım verenden ayrılabilir. Güvenli bağlanmanın sağlandığı bakıcı, bebeğin ihtiyaçlarını uygun bir biçimde ve zamanında cevaplayan, bebeğin kısa surede ulaşılabilir olduğu, bebeğin ne istediğini anlama çabasında olan kişilerdir (29).

b. Güvensiz-Kaçman Bağlanma

Bu bağlanma türünde bebekler bağlanılan kişi görüş açısından ayrıldığında ya çok az tepki göstermekte ya da hiç tepki göstermemektedir. Dışarıdan gözlendiklerinde umursamaz bir davranış sergiledikleri ve bakıcı yanlarına geldiğinde ona yönelmedikleri, tepki vermedikleri görülmektedir. Bu bağlanma türünde bakıcı da bağlanma sürecinde bebeğin tepkilerine karşı kaçınmacı ve reddedici bir tutum sergiler. Bebeğin özellikle duygusal ihtiyaçlarını göz ardı eder, ağlama gibi durumlarda kendisinin baş edebileceği düşüncesinde olmaktadır. Bebeklerinin bağımsız olması düşüncesi hakimdir. Bu tutumda olan bakıcı bebeğin ihtiyaçlarını kendi başına giderebildiğini ve bu nedenle durumundan memnun olduğunu düşünmektedir. Dışarıdan bakıldığında bu bebeklerin ağlamadığı ve sessiz olduğu için herhangi bir stres durumu

yaşamadıkları düşünülse de kalp atışlarında artış, kortizon oranlarındaki artış bu stresi fizyolojik olarak yaşadıkları görülmektedir (29).

c. Güvensiz(Kararsız/Kaygılı) Bağlanma

Güvensiz bağlanmanın gerçekleştiği bebeklerde ayrılık durumunda aşırı ağlama, bağırma ve sakinleşememe durumu ortaya çıkmaktadır. Kısa süreli ayrılıklarda dahi yüksek sesle ve teselli edilemeyen bir ağlama görülmektedir. Bakıcı geri döndüğünde ise ağlayarak ten teması kurup sarılmak isterken bir yandan da bakıcıya vurma, tekmeleme gibi davranışlar gösterebilmektedir. Güvensiz bağlanmanın gerçekleştiği bakıcılar bebeklerine karşı tutarsızdır. Hem bebek ağladığı için bebeğin ağlama davranışı karşısında öfkelenebilmekte ya da ihtiyacına anında yanıt vermemekte hem de ardından yakınına giderek sakinleştirme çabasında bulunabilmektedir. Bu tutum karşısında bebek bakıcının hangi davranışına güveneceğini bilmediğinden sakinleşememektedir. Bu bağlanma türüne sahip bebekler çevreyi keşfetmekte isteksizlerdir. Aynı durum bakıcılar için de geçerlidir, çevreyi güvensiz buldukları için bebeği çevreyi keşfetmesi yönünde cesaretlendirmemektedir (29).

d. Dağınık/Yönsüz Bağlanma

Son yıllarda, araştırmacılar, kaygıyı yönetmek için tutarlı bir stratejinin olmamasıyla ayırt edilebilen ve kaçınma ve kararsız davranışların bir karışımıyla kendini gösteren, dağınık/yönsüz bağlanma adlı dördüncü bir model tanımlamışlardır (29).

2.2.4. Harlow Kuramı

Harlow 1958 yılında maymunlar üzerinde anne yoksunluğu deneyini yapmıştır. Yaptığı bu deneysel çalışmada yavru maymunlardaki temel güdüyü ve tepkileri belirlemek için iki temel seçenek sunmuştur. Bu seçenekler doğrultusunda maymunlar ya kumaş kaplı, yumuşak yere tırmanmayı tercih edeceklerdir veya çok da rahat olmayan demir ve sert bir yere tırmanarak beslenmeyi tercih edeceklerdir. Yavru maymunlar demir çubuğa tırmanıp süt içtikten sonra hızla kumaş kaplı yere geri dönmüştür. Bu durum da aslında bize memelilerde hatta belki diğer canlılarda dahi sadece beslenmenin değil fiziksel refahın, güvenli hissetmenin ve konforun en az beslenme kadar önem arz ettiğini göstermektedir. Başka bir çalışmada ise, yavru rhesus maymunla sıcak ve sert bir demir ile kumaş kaplı yumuşak soğuk bir yer hazırlanmıştır. Bu çalışma boyunca maymunlar izlenmiş ve yavru maymunların tercihlerini sert ancak ısıtılmış demiri tercih ettikleri gözlenmiştir. Bu deney sonucunda da ısının etkisi önem

kazanmıştır. Harlow'un da savunduğu görüşü destekleyen bu deney ile memelilerde bağlanma figürünün yalnızca beslenme gibi fiziksel gereksinimleri sağlamadığı aynı zamanda rahatlık ve sıcaklık sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Harlow ilerleyen çalışmalarında annelerinden ayrı ve sosyal yoksunluk ile büyütülen yavru rhesus maymunlarının daha sonraki sosyal ilişkilerinde de problem yaşadıklarını gözlemlenmiştir (6).

2.3. Bağlanmanın Önemi

Ebeveyn ve bebek arasındaki bağlanma hamilelik süreciyle başlamaktadır. Hamilelik sürecinin nasıl geçirildiği bağlanmanın da niteliğini belirlemektedir(30). Doğum öncesi dönemde fetüse bağlanmanın, doğum sonrası dönemde anne-bebek ilişkisi için zemin hazırlayabileceği ve erken ebeveyn-bebek ilişkisinin çocuğun gelecekteki sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimini etkileyebileceği bilinmektedir. Bu nedenle, doğum öncesi bağlanmanın sağlanması önemlidir (31). Ek olarak düşük güvenli bağlanmaya sahip hamile kadınların, prematürite ve düşük doğum ağırlığı gibi olumsuz neonatal sonuçları olan bir bebeğe sahip olma olasılığı daha yüksek ve doğum sonrası dönemde dil gelişimi ve psikomotor gelişiminin daha düşük olabilmektedir (32).

Ayrıca araştırmacılar, doğum öncesi bağlanmanın annelik rolüne uyumu kolaylaştırdığını ve hatta perinatal depresyona karşı koruyucu bir faktör olabileceğini öne sürmüşlerdir (33). Güvenli bağlanan ebeveynlerin daha duyarlı, duyarlı ve ilgili ebeveynler olma eğiliminde olduklarını ve bunun da çocukları için daha iyi sonuçlar sağladığını göstermiştir (34).

Bağlanma ilişkilerine değer vermenin, yalnızca bağlanma ikilileri için psikolojik sonuçları değil toplum için de kamu politikası ve ahlaki sonuçları vardır. Örneğin Grossmann ve ark. Almanya'da kaçınmacı bağlanma davranışı gösteren bebeklerin yüksek oranda görülmesinin, bebeklerin aslında ebeveynleri reddetmesinden değil, daha çok ebeveynlerin bebeklerin bağımsızlığına yönelik tutumda olması gerektiği konusunda toplumsal anlamda baskıdan kaynaklanabileceğini öne sürdü. Benzer şekilde, İsrail kibutzlarında gözlemlenen kararsız bağlanmanın görülmesindeki sıklığın yabancılarla görüşmekten kaynaklı olabileceği ön görülmüştür (27).

2.4. Bağlanmayı Etkileyen Faktörler

Bağlanma söz konusu olduğunda her ne kadar akıllara ilk olarak anneler gelse de son dönemlerde babalarla ilgili çalışmalara da yön verilmiştir. Ebeveyn ile fetüs ve yeni

doğan bağlanması birçok faktörden etkilenmektedir. Baba bebek bağlanmasını etkileyen faktörlere bakıldığında baba figürünün çocuğun zekâsı, kişiliği ve cinsel gelişimi başta olmak üzere birçok yönden oldukça etkili olduğu görölmüştür. Hamilelik ile birlikte başlayan bağlanma sürecinde doğum esnasında babaların doğumhanede bulunmaları, kendileri ve bebekleri arasında güvenli bağlanma geliştirme olasılıklarını artırmaktadır. Mercer ve Ferketich doğuma katılan ve doğum sonrası bebeğinin bakımını üstlenen babaların bebeklerine güçlü bir şekilde bağladıklarını bildirmişlerdir. Mercer ve Ferketich ayrıca erken doğum sonrası bağlanmanın en iyi yordayıcısının babanın fetüse bağlanması olduğunu savunmuştur. Baba-bebek bağlanmasını belirleyen en önemli koşullardan biri de eşler arasındaki iletişimdir. Eşlerin evliliğe ilişkin bakış açıları, ilişkilerinden aldıkları doyum dereceleri ve duyarlı anne baba olma durumlarıdır. Bir ilişkide eşler arasındaki tutarlılık, çocuğun ilişki örüntülerini anlamlandırabilmesi yönüyle de önemlidir (18). Yapılan bir araştırmaya göre hem annelerin hem de babaların oyun duyarlılığının ocuk bağlanma güvenliği ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Bu türden bir güvenli bağlanmanın ise çocuğun sosyal uyumunu kolaylaştırmaktadır (35). Bağlanmanın güvenli bir biçimde gerekleşebilmesinde hamileliğin istenen zamanda gerçekleşmesi, planlı gebelik, hamileliğin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi olumlu faktörlerdendir (36,37). Yine yapılan çalışmalarda doğum öncesi dönemde verilen ebeveyn eğitimlerinin bağlanmayı olumlu yönde etkilediği görölmüştür (38).

Bağlanmayı ekolojik bir bakış açısı ile ele aldığımızda özellikle ebeveynlikteki roller ile ilgili toplumsal cinsiyet algıları bağlanmanın sağlanmasında farklılıklara neden olabilmektedir. Çoğu toplumlarda kadınların birincil bakıcılar olarak görüğü geleneksel görüşte bağlanma figürü genellikle anne olmaktadır. Fakat bağlanma teorisi, bakım vermenin anneler tarafından yapılması gerektiğini veya annelerle sınırlı olması gerektiğini belirtmez. Bağlanma teorisine göre, sağlıklı bağlanma gelişiminin sağlanabilmesinde en önemli nokta bebeklerin bir veya birkaç yetişkin figürle sürekli bir bakım ve ilişki kurma ihtiyacıdır. Bağlanma çalışmalarının çoğu annelere odaklanmış olsa da, anneler bu rolü en sık doldurma eğiliminde olsalar da bebekler babalar, büyükanne ve büyükbabalar ve kardeşler de dahil olmak üzere bir figürler hiyerarşisine bağlanabilmektedir (36).

2.5. Bağlanmada Kanguru Bakımı/Ten Tene Temas

Kanguru bakımı ya da ten tene temas ilk olarak düşük doğum ağırlığı ile dünyaya gelen bebeklerin kaldığı kuvözlerin yetmemesi ile birlikte 1978’de Bogota’da geliştirilmiştir. Ten tene temas, doğumdan hemen sonra yeni doğanın kıyafetsiz olarak annenin veya babanın çıplak olan göğüs bölgesine temasının sağlanmasıdır. Doğum sonrası dönemin ilk dakikalarında hayatın tenin yakın temasına dayanan bu yöntem dokunma, sıcaklık ve koku gibi duyuşsal uyarılar ile ebeveyn ve bebek arasındaki ilk etkileşimi kolaylaştırmaktadır (39). Doğum gerçekleşikten sonraki ilk dakikalar bağlanmanın ve ebeveyn-bebek etkileşiminin en yoğun yaşandığı an olması nedeniyle ebeveyn-bebek ilişkisinin başlatılması; yeni doğanın anne karnı dışındaki ortama uyumunu ve ebeveynlerin yeni rollerine alışmalarını kolaylaştırmak bakımından önemlidir.

Kanguru bakımı/ten tene temas ebeveyn ve bebek arasındaki bağlanmada önemli bir adımdır. Doğumdan hemen sonraki dakikalar bağlanma için önemlidir. Doğumu izleyen ilk 60-90 dakikalık sürede ebeveyn ve bebeğin ayrı kalması, ten temasının sağlanmaması bebeğin gelişimini, bebek ile ebeveyn arasındaki ilişkiyi ve ebeveynlerin davranışlarını olumsuz etkileyebilmektedir. Bu nedenle, doğumdan hemen sonra ten tene temas ve kanguru bakımı bebek ve ebeveyn açısından önemlidir (40).

2.6. Bebeklerin Bağlanma İhtiyacı

Duygusal anlamda bağlanma ihtiyacı bebeğin sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi ve gelişiminin normal seyrinde ilerleyebilmesi için işlevsel bir bağlanma sistemini ifade etmektedir (41). İnsanlığın ilk ortaya çıktığı zamanlarda toplumların hayatta kalabilmek için sürekli göç ettikleri dönemlerde, göç sırasında bebeği bağlandığı kişi yani ona bakım veren kişi tarafından kucağına ve yanına alınma isteği doğrultusunda ağlama, arkasında koşma, bakım verene yapışma gibi bağlanma ihtiyacının somut ipuçları ortaya çıkmaktaydı. Bebeğin bu davranışları karşısında bakım verenin bu ihtiyaçlara olumlu cevap vermesi bebeğin hayatta kalmasını sağlarken aksi şekilde yanıt vermesi bebeği ölüme terk etmesi şeklinde yorumlanmaktaydı (10).

Bowlby, bebeğe birincil bakım sağlayan kişinin bebeğe sürekli sağladığı yaşantıların çocuğun gelişiminde içsel temsiller oluşturduğunu savunmuştur. Bakım sağlayanın bebeğe verdiği dönütler ve bebeğin isteklerine karşı sergilediğı tutumlar ise bilişsel temsilleri oluşturmaktadır. Bowlby bilişsel temsilleri “içsel çalışan modeller”

olarak tanımlamıştır. İçsel çalışan modeller bebeğe bakım sağlayanın tepkilerine göre şekillenir. Bebek ihtiyacı olduğunda bakıcısından gereken ilgiyi ve desteği zamanında ve olumlu bir şekilde görürse bakıcı için ulaşılır, güvenilir ve ilgili bir bilişsel temsil geliştirir. Aksi durumda bakıcısını reddedici ve güvenilir olmayan bir bilişsel temsil geliştirir (16). Bu anlamda bakıldığında bebek doğumdan itibaren fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanması ön planda olsa da bağlanma gibi duygusal bir ihtiyacın varlığı da bilinmektedir. Bakıcı ile sağlanan güvenli bağlanma bebeğin çevresini keşfetmesini mümkün hale getirir. Çünkü çocuk çevreye güven duydukça özgüven geliştirir böylelikle keşfetme ihtiyacı artar (10).

2.7. Çocuk Gelişiminde Babanın Rolü

Bir babanın toplum içerisindeki ve aile içindeki rolü; ailenin ekonomik durumuna katkı sağlamak ve diğer aile üyelerinin maddi ihtiyaçlarını karşılamakten toplumdaki değişiklikler özellikle kadının iş hayatına atılması, çocukların bakımından sadece annenin sorumlu olmaması, eğitim seviyesinin yükselmesi gibi nedenlerle artık babalar çocuklarının sadece bakımından değil gelişiminde de aktif olarak rol almaktadır (42). Sanayi Devriminin olduğu dönemde babaların rolü evin geçimini sağlayan/eve ekmek getiren kişi anlayışı hakimdi. Bu odaklanma, sanayileşmeden önce ekmek kazanmanın önemsiz olduğu anlamına da gelmez. Ancak sanayileşmeden önce anne ve babalar bebeğin bakımıyla ilgili sorumluluğunu açıkça paylaşmışlardı. Sanayileşmeden sonra mevsimlik tarım ve ev sanayisinin öneminin azalması, ev içi ve dışı çalışma arasında bir ayırım yapmayı zorunlu kılmıştır. Sanayileşmeyle birlikte ekmek kazanmak, babalığın en önemli ve tanımlayıcı özelliği haline gelmiştir ve eve ekmek getiren baba “iyi baba” olarak nitelendirilmiştir. 1940'larda yeni bir babalık kavramsallaştırmasını öne çıkardı. Babalık ile ilgili evin geçimini sağlamak rolü önemli olmaya devam etse de zamanla cinsiyetçi anlayış yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu anlayışta babanın özellikle erkek çocukları için bir cinsiyet rol modeli işlevi olduğu yönündeydi (43). Rollerle ilgili bu farklılaşma ev içi iş bölümü ve çocuk bakımıyla ilgilenmedeki rollerde de değişiklik oluşturmuştur.

Geçmişten beri evrensel olarak bebeklerin her anlamda bakımının sorumluluğu annelere tahsis edilmiştir. Babaların duygusal olarak ve gelişimsel olarak bebeklerin bakımına katılımı büyük ölçüde göz ardı edilmiştir. Asya kültüründe baba ve annelerin ev içindeki ve dışındaki rolleri önemli ölçüde ayrılmaktadır. Babaların rollerinin genelde aileyi koruyan ve rahat hissettirmek durumunda olan kişiler olarak olduğu

bilinmektedir. Bununla birlikte, son yıllarda yapılan çalışmalar babaları bebeklerinin bakımına dahil etmenin, yalnızca çocuk gelişimine fayda sağlayan baba-bebek ilişkisini iyileştirmekle kalmayıp aynı zamanda bebek, anne, baba ve tüm aile için yararları olduğunu göstermektedir. Babaların bebeklerle bağ kurma ve onlara bakma konusunda doğuştan gelen biyolojik temelli yetenekleri vardır; bunlar özellikle stres ve risk durumlarında bebeklerin sağlığı ve gelişimi için önemlidir (44). Brown ve arkadaşlarının baba katılımı ile baba-çocuk bağlanması arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerin çeşitli değişkenler açısından incelendiği çalışmada babaların tatil günlerinde oyuna katılımları, bebeğin bakımıyla daha fazla ilgilendiği ve bu babaların katılım göstermeyen babalara göre bebekleriyle daha güvenli bağlanma göstermiştir (45). Yine yapılan bir çalışmada her iki ebeveynin de bebeğin bakımına katılımının ve bebekle ilgilenmenin her iki ebeveynin de bebek büyütme ile ilgili kaygısını azalttığını, bebeğin kilo alımını ilerlettiğini göstermiştir (46). Kim ve arkadaşları tarafından 20 baba ve bebeği ile yapılan bir çalışmada ise baba tarafından dokunsal uyarının, yeni doğan yoğun bakım servisindeki bebeklerin oksijen saturasyon seviyelerinde, bebeklerin fizyolojik durumunda ve bağlanma düzeylerinde olumlu sonuçlar doğurduğu bulunmuştur (47).

Kanguru bakımı olarak da bilinen ten tene temas erken doğum sonuçlarını iyileştirmek için önerilen müdahalelerden biridir. Ten Tene Temas yani Kanguru Bakımı sağlayan babaların bebeklerde ağrıyı hafiflettiğini, baba-bebek bağlanmasını ve aile bağına teşvik ettiğini ve bebeklerin gelişimine faydalı olabilecek daha uyumlu bir bakım ortamı yarattığını göstermiştir (48). Bebeğin prematüre olma durumu, babanın doğum yeri, bebeğin doğum şekli, babayla ten tene temas baba bebek bağlanmasını etkilemektedir. Kanguru bakımının yani babayla bebeğin ten tene temasının sağlandığı bebeklerde bağlanma puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür (49). Doğum şeklinin etkisi olmakla birlikte sezaryen doğumun hemen sonrası haftada iki kez kanguru bakımına katılan baba ve bebeklerin bağlanma düzeyleri daha yüksek olmakta ve babanın bebek bakımına katılımını artırdığı bilinmektedir (50).

Prematüre doğan bebeklerin ebeveynleriyle yapılan çalışmada prematüre doğumun annelerde bir güçsüzlük duygusu yarattığı ve doğumdan hemen sonraki dönemi şok olarak karşıladığı; babaların da doğumu bir şok olarak yaşadığı ancak hemen müdahale etme girişiminde bulunduğu görülmüştür. Ebeveynlerin erken doğumdan sonraki ilk günlerdeki bağlanma süreci deneyimlerini karşılaştırıldığında annenin şok etkisinde kalması babanın ise doğumdan hemen sonra dahil olma yeteneği

arasında ters orantı olduğu ortaya koyulmuştur (21). Bowlby'nin bağlanma ile başa çıkma mekanizmaları arasındaki ilişki hakkındaki spekülasyonlarını desteklemek için, son disiplinler arası çalışmalar, anne davranışındaki ince farklılıkların bile bebek bağlılığını, gelişimini ve fiziksel refahını etkileyebileceğini ve anne bakımındaki varyasyonların temelini oluşturabileceğini göstermektedir (51). Büyümeyi kolaylaştıran bir sosyal ortamda, çocuğun aracılıyla olan bağlanma etkileşimlerinin, gelişen limbik sistemindeki bağlantıların olgunlaşmasını etkilediği ve kortikal paralimbik ağların, bu bağlantıların doğal bir seçimi yoluyla ontogenetik plastisite yoluyla oluştuğu artık kabul edilmektedir. Güvenli olmayan bağlanma geçmişleri, duygusal durumları düzenlemede ve başa çıkmada yetersiz olan beyin organizasyonları ile ilişkili olup stresle ve dolayısıyla uyumsuz bebek ruh sağlığına yol açtığı bilinmektedir (51).

Bağlanma; doğum öncesi dönem, doğum sonrası dönem, çocukluk dönemi, ergenlik dönemi sosyal duygusal gelişim ve gelişimin diğer alanlarını ve hatta yetişkinlik döneminde ikili ilişkileri etkileyen yaşam boyu bir süreçtir. Babaya güvenli bağlanma ergenlik dönemindeki çocukların zihinselleştirme ve duygu düzenleme becerileri olumlu yönde gelişmektedir (52). Başlangıçta kaygı uyandıran bir durum olsa da, doğum sonrası bebekleriyle erken temasta bulunan babaların kaygılarının azaldığı görülmüştür. Babaya bağlanmanın bebeğin sosyalliğini ve gelişimini etkilediği bilinmektedir. Bağlanmanın ve erken dönemde ten tene temasın sağlanmadığı babaların çocuklarında davranış sorunları görülme sıklığı da artmaktadır (53).

2.8. Baba Katılımı ve Baba Katılımını Etkileyen Faktörler

Çocuk gelişiminde ve çocuğun bakımında her ne kadar anne ön planda olsa da son zamanlarda babalar da aile katılımında en az anneler kadar etkili olduğu düşüncesi yer almaya başlamıştır. Geleneksel aile yapısının hakim olduğu toplumlarda baba, ailenin ekonomik ihtiyaçları ile ilgilenen otorite figürüdür. Günümüzde artık modern toplumlarda sosyoekonomik koşulların değişmesiyle bu roller değişime uğramıştır (54). Yapılan araştırmalara göre babaların eğitim düzeyi, çalışma durumu ve mesleği, gelir düzeyi ile ilgili algısı, aile türleri, ilk kez baba olma yaşı, çocuk sayıları, babalığa ilişkin bilgi düzeyleri, çalışma saatleri, iş/meslek doyumu, diğer ebeveynin çalışma durumu, evlilik uyumu ve çocuk sahibi olmayı isteme durumlarının babalık rolü algısını etkilediği ve bunların da baba katılımını doğrudan veya dolaylı olarak etkilediği belirlenmiştir (55,56).

2.9. Baba-Bebek Bağlanması

Bağlanma kavramının ilk konuşulduğu anlardan günümüze kadar olan süreçte, bağlanma denilince genellikle anneler akıllara gelmektedir Ancak günümüzde artık bağlanılan kişi yerine bağlanma figürü terimi kullanılmaktadır. Çünkü bağlanılan figür bazen anne bazen baba ya da bir başkası olabilmektedir. Bağlanma kavramı; bebeğin bir figüre karşı geliştirdiği güven duygusu ve olumlu tepkileri içermektedir. Bebek korunma ve güvende hissetme arayışında olduğunda bağlandığı figür arar, hayatın ilk yıllarında vaktinin çoğunu o kişiyle geçirmek ister, o figüre karşı gülümseme ya da daha uzun süreli göz teması davranışlarında bulunur (11). Güvenli bir baba-bebek bağlanması için bebeğin doğumuyla bir yaş dilimi arasındaki sürede babanın bebeğin bakımında ve gelişiminde anne kadar aktif rol alması önemlidir. Baba ve bebek arasında erken dönemde kurulan sağlıklı bağın ileriki yaşlarda çocuğun akademik başarısı, sosyal-duygusal gelişimi ve diğer gelişim alanlarını olumlu yönde etkilemektedir(57).

Bağlanma ile ilgili araştırmalar annelerin tipik olarak çocukların birincil bakıcıları olması ve babaların ebeveyn-bebek araştırmalarında örneklem olarak alınıp araştırmanın denek olarak sürdürülmesinin zor olduğu kanıtlandığından anne-bebek ilişkisi üzerinde yoğunlaşmıştır. Fakat bağlanma kuramı ile ilgili araştırmalar son zamanlarda babayı hatta diğer birçok bireyi de içine alacak şekilde geliştirilmektedir (58).

Bebeklerin babalarına bağlanma davranışlarının genellikle kaygılı olduklarında ya da güvensiz hissettiklerinde babalarını yabancı birine karşı tercih etmesi şeklinde ortaya çıktığı görülmüştür (59,60). Babalar, bebekleriyle ilgilendiklerinde, annelere göre daha az ilgili, daha az pekiştirici ve bebek ipuçlarına daha az duyarlı olma eğilimindedir. Ebeveyn etkileşim tutumları arasındaki bu farklılıklara rağmen, bağlanma ile ilgili araştırmacılar bebeklerin sekiz ile on sekiz aylıkken her iki ebeveynle de bağlanma ilişkileri kurduğu fikrini savunmuştur (60).

Baba-bebek bağlanmasını etkileyen faktörlere bakıldığında evlilikten memnun olma durumu, eş ile ilişkinin niteliği, hamileliğin planlanma durumu, algılanan sosyal destek düzeyi, bebeğin bakımına aktif rol alma, psikolojik olarak iyilik hali, babanın depresyon riski, babanın bebeğin doğumuna şahit olması, babanın sosyal statüsü, düzenli çalışma hayatının olması, eş ile evlenme yaşı, ebeveyn eğitimi alıp almadıkları, çocuk sırası ve çocuk sayısı olduğu yapılan araştırmalarda görülmüştür (61,62)

2.10. Baba Bebek Bağlanmasında Sosyal Desteğin Etkisi

Babalık da annelik gibi karmaşık bir sosyal rol değişimidir. Baba olma sürecinde adaylar kaygı, korku, bilinmezlik, üzüntü ve inkâr gibi duygu durum değişiklikleri yaşayabilmektedir. Yaşanabilecek bu tür durumlar bağlanmayı da etkileyebilir. Babalar bu tür durumlar karşısında sorunlarla baş edebilmek için sosyal desteğe ihtiyaç duymaktadır (58). Bu tür bir sosyal destek bazen birinci derece yakın aile olurken bazen arkadaş bazen de toplumdaki diğer kişiler tarafından karşılanmaktadır.

Yapılan bir çalışmada eşleri tarafında yeterli destek sağlandığını algılayan babaların bebeklerine bağlanmada diğerlerine göre daha az zorluk yaşadıkları saptanmıştır (58). Tüm bu nedenlerle doğum öncesi süreçte annelere odaklanılırken, babaların da babalık rolüne uyum sağlamaya çalıştığı düşünülüp baba-bebek ilişkisinin sağlıklı oluşması için sosyal desteğe ihtiyaç duydukları ve bu desteğin bağlanma üzerinde anlamlı etkisi olduğu göz ardı edilmemelidir.

2.11. Baba-Bebek Bağlanması İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Lindstedt ve diğerlerinin yaptığı çalışmaya göre doğum öncesi dönemde bebekle arasında güvenli bağlanma gerçekleşen babanın güvensiz bağlanma gerçekleşen babaya göre bebeğin doğumdan sonraki 4 aylık sürecinde daha olumlu babalık davranışları gösterdiği sonucuna varılmıştır(63).Maas ve arkadaşlarının babaların hamilelik dönemindeki deneyimlerine yönelik yaptığı araştırmasında doğum öncesi dönemde bebekle kurulan bağlanma kalitesinin babanın fetüs yani bebek hakkındaki düşünceleriyle ilişkisi olduğu, ilk kez baba olan baba adaylarının daha önce hamilelik süreci geçirmiş baba adaylarına göre daha yüksek kalitede bağlanma ilişkisi olduğu ve daha ilgili baba davranışları gösterdiği, daha fazla depresyon ve anksiyete belirtisi örülen babaların ise fetüse bağlanma kalitesinin daha düşük olduğu görülmüştür (64).

Babalar ve baba adayları fiziksel olarak bebek ile bağlanmayı anne kadar güçlü bir şekilde yaşayamasa da babanın duygusal anlamda bebekle bağlanmasında göz teması ve ses tonunun olumlu etkisi vardır. Babanın babalık rollerini yerine getirmesinde fiziksel ve psikolojik yeterliliği, olumlu bir çevre, baba ve bebek arasındaki ten temasının ve dokunmanın sağlanması, anne babanın uyumu gibi faktörler rol oynamaktadır. Bu anlamda Kürtüncü, Kivik ve Demirbağ'ın yaptığı çalışmada eşleriyle güçlü ve sağlıklı ilişkileri olan babalarda fetal bağlanma arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmuştur (65). 41 prematüre bebek ve onların babalarıyla yapılan

çalışmada erken doğum ile dünyaya gelmiş prematüre bebeklerin hastanenin özel bakım servisinde kaldığı süreçte bu bebeklerin babalarına uygulanan babalık müdahale programının bebeklerin taburcu edilme sürecine katkı sağladığı, babaların daha düşük stres yaşadığı, babalık becerilerine ilişkin daha olumlu oldukları, anneye destek olmada daha yeterli oldukları görülmüş olup bebeklerin taburcu edilmesinden sonraki bir aylık süreçte de yapılan inceleme sonucunda müdahale programına katılan babaların diğer gruba kıyasla daha iyi baba-bebek bağına sahip olduğu görülmüştür (66). Yapılan bir çalışmada baba ile güvenli bağlanmanın sağlanmadığı çocukların ileride suça yönelmesinde itici bir faktör olduğu sonucuna varılmıştır (67). Baba ile bağlanmanın aslında ileriye yönelik çocuğun kişiliğinin gelişimine de etkisi vardır.

Otoriter tutum ve bağlanma arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada otoriter tutumun bağlanma ile ilişkisi olduğu ve otoriter tutumun çocuklarda suça yönelim, zararlı madde kullanımı, bilinçsiz-erken yaşta cinsel ilişki veya depresyon gibi uyumsuz davranışlara yol açtığı görülmüştür (68). Cinsel istismara uğrayan çocuklar ve onların ebeveynleriyle yapılan çalışmada her iki ebeveyne de güvenli bağlanma gerçekleşen kız çocuklarının travma sonrası daha düşük stres bozukluğu yaşadığı, daha az kaçınan başa çıkma stratejisi kullandığı ve daha yüksek benlik saygısı gösterdiği bulunmuştur. Çalışma neticesinde anne babaların çocukların travma sonrasındaki süreci daha sağlıklı atlatmasında bütünleyici roller üstlendiği kanısına varılmıştır (69).

Bağlanmanın etkilerinin doğum öncesi dönemle başladığı ve yaşam boyu etkilerinin devam ettiği bilinmektedir. Yapılan bazı araştırmalarda doğum öncesi ve doğum sonrası bağlanma arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuştur (70). Gelişim dönemlerinden biri olan ergenlik döneminde ebeveyniyle arasında güvenli bağlanma sağlanan çocukların gece uykularının kalitesinde artış gözlenmiş ayrıca çevrelerine daha iyi uyum sağladıkları, benlik saygılarının daha yüksek olduğu görülmüştür (71). Bağlanmanın sadece çocuğa etkisi olmadığı ebeveyne de olumlu etkisi olduğu bilinmektedir. Taing ve arkadaşlarının 2020 yılında yaptığı çalışmasında babaların erken dönemde bebekleriyle ten temasında bulunmasının babalık rolleriyle ilgili kaygısını azalttığı ve bebekleriyle ne kadar erken kucaklarına alırlarsa o kadar erken bağlanmanın gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır (53). 1500 gram altında ve/veya 37 hafta öncesinde dünyaya gelen bebekler ve babalarıyla yapılan bir çalışmada erken ve zamanında doğan bebeklerin babalarıyla bağlanmaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Erken doğumla ilişkili nörogelişimsel sorunlara ve yüksek düzeyde

kaygıya rağmen bebeklerin erken doğum özellikleri baba-bebek bağlanmasını etkilememiştir (72).

2.12. Sosyal Destek

Sosyal destek kavramından ilk olarak Durkheim 20. Yüzyılın başlarında bahsetmiştir.1950'lerde sosyal destek kavramı Carl Rogers tarafından empati, dürüstlük, dürüstlük, pozitif bakış ve yargısız yaklaşım olarak tanımlanmıştır. Kurt Lewin'in Alan Kuramı ve davranış tanımına göre sosyal destek yani psikolojik çevrenin tüm bileşenleri davranışı etkiler, davranış dış durumların anlatımıdır, davranış psikolojik çevrede oluşan değişimdir (73). Sosyal destek kavramının sağlık ile ilişkilendirilmesi 1970'li yıllarda araştırmalarla ortaya çıkmaya başlamıştır. Fakat araştırmalarla birlikte sosyal destek kavramı ile ilgili kesin bir tanım yapılamamıştır. Günümüzde ise genellikle, güç durumda ya da stres altındaki kişiye birinci derece yakınları veya toplum tarafından sağlanan maddi ve manevi destek olarak tanımlanabilmektedir (74). Sosyal destek, kişinin bulunduğu koşullar içerisinde yaşadıkları ile başa çıkabilmesi ve bir gruba dâhil olma, sevgi, saygı ve değer verilen biri olarak algılanması amacıyla sağlanan bilgilendirme ve çok yönlü destek olarak da tanımlanabilmektedir. Algılanan sosyal destek ise kişinin başkaları tarafından sevildiğini, değer gördüğünü, onaylandığını ve gerektiği zaman yardım alabileceğini bilmesidir (75).

Kişinin algıladığı sosyal destek, zor bir olayla karşılaşıldığında kişide yardım almasa dahi bu durumla başa çıkabileceği, diğerleri tarafından yargılanmayacağı, onay almadan gerçekleştirebileceği düşüncesini uyandırır. Sosyal destek sistemleri olarak adlandırılan sistem, bireye duygusal, maddi ve bilişsel açıdan yardım sunan ve sağlığını koruyan bir sistemdir. Maddi destek, bireyin günlük sorumluluklarını gerçekleştirebilmesi için ihtiyaç duyduğu anda başkaları tarafından somut olarak desteklenmesidir. Duygusal destek, bireyin sevgi, değer görme, güvende hissetme, ilgi, empati ve bir gruba ait olma gibi temel sosyal gereksinimlerinin karşılanmasıdır. Bilişsel destek, bireyin sorunlarını çözmesine yardım edecek bilginin ve yardımın sunulmasıdır (76).

Destekleyici tutum sağlığı iyileştirme, hastalıkları önleme, hastalıklarla baş edebilmede ve sağlığı güçlendirmede önemli rol oynamaktadır. Son yıllarda sorunlarla başa çıkma ve hastalıklara karşı koruyucu olarak sosyal desteğin etkileri araştırmalara konu olmaktadır (77). İnsanlar hayatları boyunca her anlarında bir desteğe ihtiyaç duyar ve bu destek genellikle yakın çevresinden gelir. Hamilelik süreci hem anne hem de baba

adayının hayatında değişimlerin yaşandığı bir dönemdir. Bu geçiş sürecinde ebeveynlerde kaygı ve stres yaratan durumlar ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda doğum öncesi dönem sosyal desteğe gereksinim duyulan en önemli dönemlerdendir. Hem annenin hem de babanın ebeveynlik becerilerini edinmeye çalıştığı ve ebeveynlik rollerine adım attığı bu dönemde sosyal çevrelerinden aldıkları destek önem arz etmektedir. Doğum öncesi ve doğum sonrası annelerle ilgili yapılan bir çalışmada annelerin sosyal destek ihtiyacının doğum sonrası dönemde daha fazla olduğu belirlenmiştir (78). Ebeveynlere sağlanan sosyal desteğin, ebeveynlik sorumluluklarını yerine getirmede daha ilgili ve istekli oldukları, çocuklarının gelişimleriyle daha fazla ilgilendikleri aynı zamanda aile içi ilişkileri ve aile içi biyolojik yakınlıkları da arttırdığı bilinmektedir (75,79). Sosyal destek sistemi anne babaların ebeveynlik becerilerini geliştirmekle birlikte çocuk yetiştirmeye ilgili bilgi düzeylerini de artırmaktadır. Anne ve baba adaylarının babalık ve annelik rolleriyle ilgili kaygılarını azaltmakta, çocuk ve ebeveyn ilişkisini desteklemektedir (80).

Bowlby bağlanma kuramı kapsamında sosyal desteğe değinmiştir. Bowlby'e göre bebeklere erken dönemde sosyal destek sunulduğunda kendilerine ve çevreye güven geliştirdikleri, ileriki yaşamlarında da başkalarına sosyal destek verebilmektedirler. Bowlby, sosyal desteğin engellenme ve problem çözmeyle ilgili sorunların üstesinden gelmeyi kolaylaştırdığını ve özgüven kapasitesini artırdığını belirtmiştir. Bebeklerin stres durumlarına maruz kalma durumunda sosyal destek gördüklerinde yılmazlıklarını ve dirençlerini arttırdığını ve çocuklukta sosyal desteğin kişilik gelişimiyle ilgili olduğunu savunmuştur (81). Prenatal dönemde; ebeveynlik rolü, bebek ve ebeveyn arasındaki bağlanma, sosyal destek gelişmeye başlar bu da prenatal dönemde gebeliğe ve ebeveynliğe uyumu daha da etkili kılmaktadır. Bu anlamda hamileliliğin eş ve diğer aile bireyleri tarafından onaylanması ve desteklenmesi doğum öncesi bağlanma düzeyini de olumlu etkilemektedir (82).

Gebelik döneminin psikolojik anlamda iyi geçirilebilmesinde sosyal destek faktörü önemli rol oynamaktadır. Yapılan bir çalışmaya göre doğum öncesi dönemde anne adaylarının algıladıkları sosyal destek düzeyinin artması durumunda gebelik dönemiyle ilgili problem çözme düzeylerinin de arttığı görülmüştür (83). Doğum öncesi dönemde sosyal çevrelerinden daha fazla destek alan anne adaylarının, doğum sürecini daha iyi geçirdikleri ve bu destekten daha memnun olanların daha yüksek Apgar puanlı ve daha yüksek doğum ağırlıklı bebekler doğurduğu görülmüştür (84). Yine yapılan bir araştırmada annelerin algıladıkları eş, aile ve arkadaş desteği düzeyi arttıkça ilk 4 ay

süresince bebeklerini sadece anne sütü ile besleme oranlarının arttığı belirtilmiştir (85). Timur ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada, çalışmaya katılan anne adaylarının % 74.5'i doğum sırasında onları destekleyecek birine ihtiyaç duyduklarını belirterek, bu desteği sağlayacak kişilerin ise sırasıyla; anneleri % 43.8, kocası % 30.7, kız kardeşi % 25.2 ve sağlık personeli % 10.2 olduğu sonucuna ulaşılmıştır (86). Anne adayları ile yapılan bir çalışmada, anne adaylarının doğum öncesi dönemde algıladıkları sosyal destek düzeyi arttıkça yaşadıkları doğum korkusu düzeyinin azaldığı (87). Sosyal destek gebelik süresince ve doğum sonrası dönemde de etkilidir. Bu kapsamda postpartum dönemde olan annelerle yapılan çalışmada annelerin sosyal destek düzeyleri arttıkça postpartum depresyon olasılıklarının azaldığı görülmüştür (88).

3.MATERYAL VE METOT

3.1. Araştırmanın Türü

Araştırma, nicel ve nitel araştırma verilerinin bir arada kullanıldığı karma yöntem araştırması olarak tasarlanmıştır.

Verilerin analiz edilmesinde ilk olarak ilişkisel araştırma yöntemi kullanılmıştır. İlişkisel analiz yöntemiyle değişkenler arası ilişkiler modellenmiştir. Araştırmanın ikinci aşamasında nitel olarak toplanan verilerden elde edilen kelimeler temizlenmiş, birleştirilmiş ve sıklık sayımları yapılmıştır. Sıklık sayımlarına yönelik kelime bulutu elde edilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın nicel verilerini toplamak için örneklem büyüklüğü; 0.95 güven aralığında, %5 yanılma düzeyinde ve %90 evreni temsil etme gücü ile yapılan hesaplamalarda en az 380 baba olarak belirlenmiştir. Araştırmanın nitel verilerini toplamak için ise 30 baba ile görüşmeler yapılmıştır.

3.3. Verilerin Toplanma Tarihi

Çalışmamızda veri toplama işlemi 07.10.2021-01.05.2022 tarihleri arasında yapılmış olup elde edilen verilerin istatistiksel analizi 01.05.2022-15.05.2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

3.4. Etik Kurul Onayı

Çalışma için İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 27.07.2021 tarihinde 2021/2328 sayı numarası ile etik kurul onayı alınmıştır.

3.5. Veri Toplama Araçları

3.5.1. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği(ÇBASDÖ)

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Zimmet ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş olup Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Eker ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin 12 maddesi bulunmaktadır. Ayrıca desteğin kaynağına ilişkin üç alt ölçek içermektedir. Her alt

ölçekteki dört maddenin puanlarının toplanması ile alt ölçek puanı elde edilmekte ve bütün alt ölçek puanlarının toplamı ölçeğin toplam puanını vermektedir. Alt ölçeklerden alınacak en düşük puan 4, en yüksek puan 28'dir ve ölçek toplamından alınacak en düşük puan 12, en yüksek 84'dür. Elde edilen puanın yüksek olması algılanan sosyal desteğin yüksek olduğunu ifade etmektedir(89).

3.5.2. Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği (RİBBÖ)

Ölçek Dönmez ve Gümüşsoy tarafından babanın doğum öncesi fetüse bağlanma düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 23 maddeden oluşmaktadır. RİBBÖ'de her bir maddede belirtilen ifadeye “Hiçbir zaman=1 puan”, “Bazen=2 puan”, “Çoğunlukla=3 puan” ve “Her zaman=4 puan seçeneklerinden birini seçmesi istenmektedir. Ölçekte yer alan 23 maddeden 17, 18, 20, 22 ve 23. maddenin ifadeleri tersine kodlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puan 23 ile 92 arasında değişmekte olup, alınan yüksek puanlar babanın doğum öncesi fetüse bağlanma düzeyinin yüksek; düşük puanların ise babanın doğum öncesi fetüse bağlanma düzeyinin düşük olduğu anlamına gelmektedir(90).

3.5.3. Demografik Bilgi Formu

Araştırmanın örneklemini oluşturan eşleri hamile olan babalar ve aileleri hakkında bilgi edinmek amacıyla araştırmacı tarafından Demografik Bilgi Formu hazırlanmış olup, bu formda babalara yönelik yaş, eğitim durumu, çalışıp çalışmadığı, sosyoekonomik durumu, çocuk sayısı gibi sorulara yer verilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda ise alan yazın araştırması doğrultusunda uzman görüşleri alınarak araştırmacı tarafından baba-bebek ilişkisini incelemeye yönelik sorular yer almıştır.

3.6. İstatistiksel Analiz

Verilerin analizine başlamadan önce varsayım testleri yapılmıştır ve ölçeklerin güvenilirliği kontrol edilmiştir. Ayrıca Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinin uygulanabilmesi için, veride yer alan örneklem büyüklüğü, verideki kayıp ve uç değerler, normal dağılım, doğrusallık, gibi varsayımların test edilmesi gerekmektedir. Açıklayıcı faktör analizinden farklı olarak doğrulayıcı faktör analizi, mevcut bir modelin araştırmacının elde ettiği verilerle test edilmesine dayanır. Böylece doğruluğu sınanmak istenen

modele ilişkin ölçeğin hangi maddelerinin hangi faktörler altında toplandığı kontrol edilir. Böylece maddelerin yüksek yüklerde ilgili faktörler altında toplanması ve bu faktörlerin yüksek ilişkiye sahip olmaması beklenir.

Doğrulayıcı faktör analizi Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğini doğrulamak için gerçekleştirilmiştir. Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği ise tek faktörlü uluslararası geçerliliği kanıtlanmış ve Türkçe kullanımı görece yaygın bir ölçektir. Faktör analizinde ölçek ifadelerinin 3 faktörde 4'er madde ile ayrıştığı görülmektedir

Tablo 3.1. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğine Ait İfadelere Verilmiş Kodlar

İfadeler	Kodlar
Ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya çalışır.	ÇBASDÖ1
İhtiyacım olan duygusal yardım ve desteği ailemden (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) alırım.	ÇBASDÖ2
Arkadaşlarım bana gerçekten yardımcı olmaya çalışırlar.	ÇBASDÖ3
İşler kötü gittiğinde arkadaşlarıma güvenebilirim.	ÇBASDÖ4
Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve ihtiyacım olduğunda yanımda olan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.	ÇBASDÖ5
Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.	ÇBASDÖ6
Sorunlarımı ailemle (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) konuşabilirim.	ÇBASDÖ7
Sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim arkadaşlarım var.	ÇBASDÖ8
Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve duygularıma önem veren bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.	ÇBASDÖ9
Kararlarımı vermede ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya isteklidir.	ÇBASDÖ10
Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve beni gerçekten rahatlatan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.	ÇBASDÖ11
Sorunlarımı arkadaşlarımla konuşabilirim.	ÇBASDÖ12

Tablo 3.2. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğine Ait İfadelerin Faktör Yükleri

95% Güven								
Aralığı								
Faktörler	İfadeler	Tahmin	Std. Hata	Düşük	Yüksek	Z	p	S. Tahmin
Aile	ÇBASDÖ1	1.042	0.0777	0.889	1.19	13.4	<.001	0.775
	ÇBASDO2	1.072	0.0831	0.909	1.23	12.9	<.001	0.766
	ÇBASDO7	0.975	0.0813	0.816	1.13	12.0	<.001	0.687
	ÇBASDO10	0.914	0.0890	0.740	1.09	10.3	<.001	0.598
Arkadaş	ÇBASDO4	1.623	0.0981	1.431	1.82	16.5	<.001	0.814
	ÇBASDO3	1.524	0.0984	1.331	1.72	15.5	<.001	0.822
	ÇBASDO8	1.395	0.0872	1.224	1.57	16.0	<.001	0.826
	ÇBASDO12	1.510	0.1018	1.311	1.71	14.8	<.001	0.776
Özel Bir İnsan	ÇBASDO6	1.874	0.1659	1.549	2.20	11.3	<.001	0.818
	ÇBASDO9	1.815	0.1624	1.496	2.13	11.2	<.001	0.800
	ÇBASDO11	2.208	0.1815	1.852	2.56	12.2	<.001	0.971
	ÇBASDO5	2.207	0.1849	1.845	2.57	11.9	<.001	0.967

Tablo 3.3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Faktör Eş Varyansları

95% Güven								
Aralığı								
		Tahmin	Std. Hata	Düşük	Yüksek	Z	P	Std. Tahmin
Aile	Aile	1.0000						
	Arkadaş	0.6272	0.0446	0.5398	0.715	14.068	<.001	0.6272
	Özel Bir İnsan	0.0332	0.0557	-0.0760	0.142	0.597	0.551	0.0332
Arkadaş	Arkadaş	1.0000						
	Özel Bir İnsan	0.1816	0.0534	0.0770	0.286	3.402	<.001	0.1816
Özel Bir İnsan	Özel Bir İnsan	1.0000						

^a düzeltilmiş parametre

Tablo 3.3'te görüldüğü üzere tüm faktör yüklerinin ifadelerde 0.5 üzerinde puan aldığı görülmüştür. Ayrıca faktör analizine ek olarak ayrışmanın durumunu tespit etmek için eş varyanslar da incelenmiştir.

Tablo 3.4. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğine Ait Model Uyumu ve Uyum Ölçümleri

χ^2		Serbestlik derecesi		P		
139		45		< .001		
RMSEA 90% CI						
CFI	TLI	SRMR	RMSEA	Lower	Upper	AIC
0.968	0.953	0.0380	0.0742	0.0604	0.0884	15644

Tablo 3.4'te görüldüğü gibi doğrulayıcı Faktör Analizi neticesinde elde edilen model uyumu ve bu uyuma ait ölçümler incelendiğinde; ölçeğe ait ki-kare ($\chi^2 = 139$), serbestlik derecesi (sd = 45) ve anlamlılık değeri (p value < 0.001) olduğu görülmektedir. Bu uyum testi ki- kare testi olarak da adlandırılır ve modelin genel uyumu hakkında fikir vermektedir. χ^2 değeri ile serbestlik derecesi arasındaki oransal ilişki incelendiğinde model için 139/45'in modelin uyumu bakımından iyi olduğu söylenebilir. Ayrıca uyum ölçümleri incelendiğinde CFI (0.968) ve TLI (0.953) değerinin. $95 \leq CFI \leq 1.00$ aralığında olmasından mükemmel uyum sergilediği anlaşılmaktadır RMSEA (0.0742) katsayısının ise kabul edilebilir aralıkta yer aldığı görülmüştür.

Tablo 3.5. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Ölçek	Cronbach's alpha (α)	Çarpıklık	Basıklık
Aile	0.81	-1.19	1.16
Özel bir insan	0.93	0.09	-1.33
Arkadaş	0.89	-0.47	-0.76
Sosyal destek toplam	0.83	-0.15	-0.09
Baba fetüs bağlanma	0.89	-0.22	-0.31

Tablo 3.5 incelendiğinde, algılanan sosyal destek ölçeğinin aile, özel bir insan, arkadaş alt boyutları ve ölçek toplamı ile rahim içi baba bağlanma ölçeğinin toplamına ilişkin güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğu ($\alpha > 0.80$), çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde, her iki ölçeğin değerlerinin -2 ile +2 arasında yer aldığı ve normal dağılıma uygun olduğu görülmektedir. Veriler normal dağılıma uygun olduğundan

dolayı parametrik analiz yöntemleri kullanılmıştır. Ölçek puanlarının 2 alt kategoriye sahip demografik değişkenler açısından karşılaştırılmasında Independent Samples T test kullanılırken, 2'den fazla alt kategorisi olan değişkenlere göre karşılaştırılmasında One Way ANOVA analizi kullanılmıştır. Ölçek puanlarının arasındaki ilişkinin yönünün incelenmesinde Pearson Korelasyon analizi kullanılırken, algılanan sosyal desteğin baba fetüs bağlanma üzerindeki etkisinin incelenmesinde Çoklu Doğrusal Regresyon analizi kullanılmıştır.

3.7. Veri Analiz Programları ve Paketleri

Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizleri SPSS 25.0 programı kullanılarak yapılmıştır ve ilk olarak ölçek verilerine ilişkin güvenilirlik analizi ile normal dağılımın belirlenmesine yönelik çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Faktör analizi ve diğer istatistiksel analizler için Ijavaan ve Pscyh paketleri tercih edilmiştir. Kelime bulutları wordart aracılığıyla oluşturulmuştur.

4. BULGULAR

Tablo 4.1. Araştırmaya Katılan Babaların Demografik Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Değişken	Alt değişken	f	%
Eğitim durumu	İlkokul	44	11.6
	Ortaokul	81	21.3
	Lise	106	27.9
	Üniversite	124	32.6
	Lisansüstü	25	6.6
Yaş	25 yaş altı	21	5.5
	26-40 yaş	293	77.1
	41-60 yaş	66	17.4
Meslek	Çalışmıyor	31	8.2
	Memur	172	45.3
	İşçi	86	22.6
	Serbest meslek	69	18.2
İlk evlilik yaşı	Diğer	22	5.8
	15-18 yaş	22	5.8
	19-22 yaş	88	23.2
	23-26 yaş	151	39.7
	26+ yaş	119	31.3

Tablo 4.1 incelendiğinde, araştırmaya katılan babaların %11.6'sının eğitim durumunun ilkokul, %21.3'ünün ortaokul, %27.9'unun lise, %32.6'sının üniversite, %6.6'sının lisansüstü olduğu, %5.5'inin 25 yaş altı, %77.1'inin 26-40 yaş, %17.4'ünün 41-60 yaş grubunda olduğu ve %8.2'sinin çalışmadığı, %45.3'ünün memur, %22.6'sının işçi, %18.2'sinin serbest meslek, %5.8'inin diğer meslek grubunda olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan babaların %5.8'inin ilk evlilik yaşı 15-18 yaş, %23.2'sinin 19-22 yaş, %39.7'sinin 23-26 yaş, %31.3'ünün 26+ yaşır.

Tablo 4.2. Araştırmaya Katılan Babaların Eşlerinin ve Ailelerinin Demografik Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Değişken	Alt değişken	f	%
Aile aylık geliri	1500 TL ve altı	21	5.5
	1501-2500 TL	20	5.3
	2501-3500 TL	60	15.8
	3501 TL ve üzeri	279	73.4
Eşinin yaşı	18-22 yaş	31	8.2
	23-27 yaş	165	43.4
	28-32 yaş	104	27.4
	33-37 yaş	54	14.2
	38-42 yaş	19	5.0
	42 yaş üzeri	7	1.8
Eşinin mesleği	Ev hanımı	217	57.1
	Memur	108	28.4
	İşçi	19	5.0
	Serbest meslek	24	6.3
	Diğer	12	3.2
Aile tipi	Çekirdek aile	76	20.0
	Geniş aile	304	80.0
Doğuma hazırlık eğitimi aldı mı?	Evet	78	20.5
	Hayır	302	79.5

Tablo 4.2 incelendiğinde, araştırmaya katılan babaların %5.5'inin aile aylık gelirinin 1500 TL ve altı, %5.3'ünün 1501-2500 TL, %15.8'inin 2501-3500 TL, %73.4'ünün 3501 TL ve üzeri olduğu, araştırmaya katılan babaların eşlerinin %8.2'sinin 18-22 yaş, %43.4'ünün 23-27 yaş, %27.4'ünün 28-32 yaş, %14.2'sinin 33-37 yaş, %5'inin 38-42 yaş, %1.8'inin 42 yaş üzeri olduğu, ayrıca araştırmaya katılan babaların eşlerinin %57.1'inin ev hanımı, %28.4'ünün memur, %5'inin işçi, %6.3'ünün serbest meslek, %3.2'sinin diğer meslek grubunda olduğu görülmektedir. Katılan babaların %20'sinin çekirdek aile, %80'inin geniş aile tipine sahip olduğu ve katılan babaların %20.5'inin doğuma hazırlık eğitimi aldığı, %79.5'inin almadığı görülmektedir.

Tablo 4.3. Araştırmaya Katılan Babaların Bebekleriyle İlgili Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Değişken	Alt değişken	f	%
Bebek cinsiyeti	Kız	189	49.7
	Erkek	191	50.3
Gebelik haftası	24-27 hafta	93	24.5
	28-31 hafta	110	28.9
	32-35 hafta	103	27.1
	36+ hafta	74	19.5
Bebek ailenin kaçınıcı çocuğu	İlk	176	46.3
	İkinci	139	36.6
	Üçüncü	50	13.2
	Dördüncü	15	3.9

Tablo 4.3 incelendiğinde, araştırmaya katılan babaların bebeklerinin %49.7'sinin kız, %50.3'ünün erkek olduğu, %24.5'inin 24-27 hafta, %28.9'unun 28-31 hafta, %27.1'inin 32-35 hafta, %19.5'inin 36+ haftalık olduğu, %46.3'ünün ailenin ilk çocuğu, %36.6'sının ikinci, %13.2'sinin üçüncü, %3.9'unun dördüncü çocuğu olduğu görülmektedir

Doğum öncesi dönemde bebeği olan babaların bebeklerine bağlanmasının düzeylerini hesaplamak için demografik değişkenlere göre alt betimsel istatistikler sunulmuştur. RİBBÖ 92 puan üzerinden tek bir faktörle hesaplanan bir değer sunmaktadır. Betimsel istatistikler aracılığıyla örneklem gruplarının hangi kategoride ne düzeyde puan verdiği görülmektedir. Ayrıca bu istatistikler aracılığıyla demografik değişkenlerin frekansları, ortalama bağıllık düzeyleri, bağıllık düzeylerinin standart sapması ve minimum-maksimum değerler tablolaştırılmıştır.

Tablo 4.4. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Ölçek	Puan aralığı	X	SS
Baba fetüs bağlanma	23-92	63.81	12.05

Tablo 4.4 incelendiğinde, araştırmaya katılan babaların fetüs bağlanma düzeylerinin orta seviyede olduğu görülmektedir.

Tablo 4.5. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Bebeğin Cinsiyetine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Bebeğin cinsiyeti	N	X	SS	Min.	Max.	t	p
Baba fetüs bağlanma	Kız	189	64.28	12.22	23	92	.752	.453
	Erkek	191	63.35	11.89	26	92		

Tablo 4.5 incelendiğinde, araştırmaya katılan babaların bebeklerinin cinsiyetlerine göre baba fetüs bağlanma düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Tablo 4.6. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Bebeğin Gebelikteki Haftasına Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Hafta	N	X	SS	Min.	Max.	F	p	Gruplar arası fark
Baba fetüs bağlanma	24-27 hafta	93	64.28	12.50	38	86	3.019	.030	2>3
	28-31 hafta	110	66.13	11.76	26	92			
	32-35 hafta	103	61.27	11.90	23	92			
	36+ hafta	74	63.30	11.60	31	92			

Tablo 4.6’da de görüldüğü üzere Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeğine göre babaların doğum öncesi dönemde bebekleriyle gerçekleştirdiği bağlanmanın hamileliğin haftasına göre ne düzeyde olduğu incelenmiştir. Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan bebekleri gebelikte 28-31 hafta olan babaların baba fetüs bağlanma düzeyinin gebelik haftası 32-35 hafta olan bebeklerin babalarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0.05$).

Tablo 4.7. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Eğitim durumu	N	X	SS	Min.	Max.	F	p
Baba fetüs bağlanma	İlkokul	44	68.55	13.10	38	83	2.313	.057
	Ortaokul	81	63.63	13.97	32	86		
	Lise	106	62.59	11.42	26	86		
	Üniversite	124	62.92	11.10	23	92		
	Lisansüstü	25	65.60	8.75	47	83		

Tablo 4.7’de babaların eğitim düzeyinin kişi frekanslarına bakıldığında ilkokul mezunu babaların 68.5 puanla diğer eğitim düzeylerinden daha iyi derecede bağlanma gerçekleştirdikleri görülmektedir. Ancak uç değerler incelendiğinde üniversite mezunu babalar içerisinde 92 puan alan babalar da olduğu görülmektedir. Tabloya baktığımızda araştırmaya katılan babaların eğitim durumlarında göre baba fetüs bağlanma düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Tablo 4.8. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Babanın Yaşına Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Yaş	N	X	SS	Min.	Max.	F	p	Gruplar arası fark
Baba fetüs bağlanma	25 yaş altı	21	56.86	11.82	40	85	7.636	.001	1<2, 1<3, 2<3
	26-40 yaş	293	63.40	11.06	26	92			
	41-60 yaş	66	67.85	14.86	23	83			

Tablo 4.8 incelendiğinde, araştırmaya katılan 41-60 yaş grubundaki babaların baba fetüs bağlanma düzeyinin 25 yaş altı ve 26-40 yaş grubundaki babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0.05$), ayrıca 26-40 yaş grubunda olan babaların baba fetüs bağlanma düzeyinin de 25 yaş altı grubundaki babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

Tablo 4.9. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Babanın Mesleğine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Meslek	N	X	SS	Min.	Max.	F	p	Gruplar arası fark
Baba fetüs bağlanma	Çalışmıyor	31	71.87	12.76	47	83	9.850	.000	1>2, 1>3, 1>4, 1>5, 2>3, 2>4, 2>5
	Memur	172	66.03	11.24	23	92			
	İşçi	86	60.73	11.92	26	92			
	Serbest meslek	69	60.20	10.99	32	80			
	Diğer	22	58.36	11.98	31	85			

Tablo 4.9 incelendiğinde, araştırmaya katılan çalışmayan babaların baba fetüs bağlanma düzeyinin memur, işçi, serbest meslek ve diğer meslek grubunda olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0.05$), ayrıca

memur olan babaların da baba fetüs bağlanma düzeyinin işçi, serbest meslek ve diğer meslek grubunda olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0.05$).

Tablo 4.10. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Babanın Aylık Gelir Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Gelir durumu	N	X	SS	Min.	Max.	F	p	Gruplar
									arası fark
Baba fetüs bağlanma	1500 TL ve altı	21	65.62	14.26	38	83	3.313	.020	1>3, 2>3, 3<4
	1501-2500 TL	20	64.65	12.29	42	83			
	2501-3500 TL	60	59.38	12.14	32	86			
	3501 TL ve üzeri	279	64.56	11.69	23	92			

Tablo 4.10 incelendiğinde, araştırmaya katılan aile geliri 1500 TL ve altı, 1501-2500 TL, 3501 TL ve üzeri olan babaların baba fetüs bağlanma düzeyinin aile geliri 2501-3500 TL olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0.05$).

Tablo 4.11. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Eşlerinin Yaşına Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Yaş	N	X	SS	Min.	Max.	F	p
Baba fetüs bağlanma	18-22 yaş	31	62.19	14.14	26	83	1.701	.133
	23-27 yaş	165	64.31	11.40	36	92		
	28-32 yaş	104	64.35	10.94	38	92		
	33-37 yaş	54	64.89	13.48	23	92		
	38-42 yaş	19	59.74	13.77	31	81		
	42 yaş üzeri	7	53.86	13.55	32	70		

Tablo 4.11 incelendiğinde, araştırmaya katılan babaların eşlerinin yaşına göre baba fetüs bağlanma düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Tablo 4.12. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Eşlerinin Mesleklerine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Meslek	N	X	SS	Min	Max.	F	p	Gruplar arası fark
Baba fetüs bağlanma	Ev hanımı	217	64.03	11.71	23	86	4.861	.001	1>4, 1>5, 2>3, 2>4, 2>5
	Memur	108	66.33	11.92	23	92			
	İşçi	19	58.63	13.10	32	78			
	Serbest meslek	24	59.00	10.26	42	77			
	Diğer	12	54.92	13.38	31	85			

Tablo 4.12 incelendiğinde, araştırmaya katılan eşi ev hanımı olan babaların baba fetüs bağlanma düzeyinin serbest meslek ve diğer meslek grubunda eşi olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0.05$), bununla birlikte eşi memur olan babaların baba fetüs bağlanma düzeyinin de işçi, serbest meslek ve diğer meslek grubunda eşi olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0.05$).

Tablo 4.13. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının İlk Evlilik Yaşlarına Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Yaş	N	X	SS	Min.	Max	F	p
Baba fetüs bağlanma	15-18 yaş	22	62.55	14.32	38	83	.360	.782
	19-22 yaş	88	64.44	14.01	26	86		
	23-26 yaş	151	64.20	12.03	23	92		
	26+ yaş	119	63.08	9.98	31	92		

Tablo 4.13 incelendiğinde, araştırmaya katılan babaların ilk evlilik yaşlarına göre baba fetüs bağlanma düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Tablo 4.14. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Bebeğin Ailenin Kaçınıcı Çocuğu Olduğuna Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Kaçınıcı çocuk	N	X	SS	Min.	Max.	F	p	Gruplar arası fark
Baba fetüs bağlanma	İlk	176	64.09	11.06	26	92	5.091	.002	1>4, 2>4
	İkinci	139	65.43	12.22	23	86			
	Üçüncü	50	61.26	12.23	42	92			
	Dördüncü	15	54.00	15.86	32	83			

Tablo 4.14 incelendiğinde, araştırmaya katılan ailede ilk ve ikinci bebeği olan babaların baba fetüs bağlanma düzeyinin ailede dördüncü bebeği olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p < 0.05$).

Tablo 4.15. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Aile Tipine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Aile tipi	N	X	SS	Min.	Max.	t	p
Baba fetüs bağlanma	Çekirdek aile	76	6.09	14.21	32	92	-.579	.563
	Geniş aile	304	3.99	11.46	23	92		

Tablo 4.15 incelendiğinde, araştırmaya katılan babaların aile tipine göre baba fetüs bağlanma düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p > 0.05$).

Tablo 4.16. Araştırmaya Katılan Babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Doğuma Hazırlık Eğitimi Almış Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Eğitim	N	X	SS	Min.	Max.	t	p
	alma durumu							
Baba fetüs bağlanma	Evet	78	64.71	12.16	23	92	.737	.461
	Hayır	302	63.58	12.03	26	86		

Tablo 4.16 incelendiğinde, araştırmaya katılan babaların doğuma hazırlık eğitimi almış olma durumuna göre baba fetüs bağlanma düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p > 0.05$).

Doğum öncesi dönemde bebeği olan babaların algıladıkları sosyal destek düzeylerini hesaplamak için demografik değişkenlere göre alt betimsel istatistikler sunulmuştur. ÇBASDÖ 84 puan üzerinden tek bir faktörle hesaplanan bir değer sunmaktadır. Betimsel istatistikler aracılığıyla örneklem gruplarının hangi kategoride ne düzeyde puan verdiği görülmektedir. Ayrıca bu istatistikler aracılığıyla demografik değişkenlerin frekansları, ortalama bağlılık düzeyleri, bağlılık düzeylerinin standart sapması ve minimum-maksimum değerler tablolandırılmıştır.

Tablo 4.17. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının Bebeğin Cinsiyetine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Bebeğin cinsiyeti	N	X	SS	t	p
Aile	Kız	189	24.15	4.59	.270	.788
	Erkek	191	24.03	4.61		
Özel bir insan	Kız	189	15.20	8.49	.813	.417
	Erkek	191	14.51	8.12		
Arkadaş	Kız	189	20.95	6.52	1.137	.256
	Erkek	191	20.19	6.49		
Sosyal destek toplam	Kız	189	60.30	13.90	1.140	.255
	Erkek	191	58.72	13.09		

Tablo 4.17 incelendiğinde, araştırmaya katılan babaların bebeğinin cinsiyetine göre aile, özel bir insan, arkadaş ve toplam sosyal destek düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Tablo 4.18. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının Bebeğin Gebelikteki Haftasına Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Hafta	N	X	SS	F	p
Aile	24-27 hafta	93	23.81	4.90	.402	.751
	28-31 hafta	110	24.23	4.33		
	32-35 hafta	103	23.90	4.44		
	36+ hafta	74	24.50	4.85		
Özel bir insan	24-27 hafta	93	14.06	8.11	1.319	.268
	28-31 hafta	110	14.29	8.46		
	32-35 hafta	103	15.06	8.15		
	36+ hafta	74	16.39	8.47		
Arkadaş	24-27 hafta	93	20.83	6.53	1.244	.293
	28-31 hafta	110	21.39	6.25		
	32-35 hafta	103	19.83	6.58		
	36+ hafta	74	20.03	6.73		
Sosyal destek toplam	24-27 hafta	93	58.70	12.46	.506	.678
	28-31 hafta	110	59.91	12.83		
	32-35 hafta	103	58.80	13.47		
	36+ hafta	74	60.92	15.75		

Tablo 4.18 incelendiğinde, araştırmaya katılan babaların bebeklerinin gebelikteki haftasına göre aile, özel bir insan, arkadaş ve toplam sosyal destek düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p<0.05$).

Tablo 4.19. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Eğitim durumu	N	X	SS	F	p	Gruplar arası fark
Aile	İlkokul	44	25.11	5.23	3.712	.006	1>4, 3>4
	Ortaokul	81	24.41	4.66			
	Lise	106	24.90	4.27			
	Üniversite	124	22.89	4.35			
	Lisansüstü	25	23.80	4.74			
Özel bir insan	İlkokul	44	11.07	8.12	10.658	.000	1<3, 1<4, 1<5, 2<3, 2<4, 2<5
	Ortaokul	81	11.10	7.79			
	Lise	106	16.32	8.57			
	Üniversite	124	17.02	7.68			
	Lisansüstü	25	16.72	5.84			
Arkadaş	İlkokul	44	23.25	6.92	3.954	.004	1>4, 1>5
	Ortaokul	81	20.32	7.63			
	Lise	106	21.44	6.29			
	Üniversite	124	19.31	5.79			
	Lisansüstü	25	19.16	4.07			
Sosyal destek toplam	İlkokul	44	59.43	13.84	3.029	.018	2<3
	Ortaokul	81	55.83	12.94			
	Lise	106	62.66	13.65			
	Üniversite	124	59.21	13.82			
	Lisansüstü	25	59.68	9.71			

Tablo 4.19 incelendiğinde, eğitim durumu ilkökul ve lise olan babaların aile sosyal destek düzeyinin eğitim durumu lisansüstü olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Ayrıca eğitim durumu lise, üniversite ve lisansüstü olan babaların özel bir insan sosyal destek düzeyinin eğitim durumu ilkökul olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu

($p<0.05$), bununla birlikte eğitim durumu lise, üniversite ve lisansüstü olan babaların özel bir insan sosyal destek düzeyinin eğitim durumu ortaokul olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Arkadaş sosyal destek düzeyinde eğitim durumu ilkököl olan babaların arkadaş sosyal destek düzeyinin eğitim durumu üniversite ve lisansüstü olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0.05$), toplam sosyal destek düzeyinde ise eğitim durumu lise olan babaların toplam sosyal destek düzeyinin eğitim durumu ortaokul olan babalardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0.05$).

Tablo 4.20. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının Babanın Yaşına Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Yaş	N	X	SS	F	p	Gruplar arası fark
Aile	25 yaş altı	21	20.86	5.55	6.930	.001	1<2, 1<3
	26-40 yaş	293	24.10	4.38			
	41-60 yaş	66	25.08	4.81			
Özel bir insan	25 yaş altı	21	13.48	7.09	8.205	.000	2>3
	26-40 yaş	293	15.74	8.25			
	41-60 yaş	66	11.33	8.02			
Arkadaş	25 yaş altı	21	16.33	5.66	12.459	.000	1<2, 1<3, 2<3
	26-40 yaş	293	20.20	6.39			
	41-60 yaş	66	23.53	6.20			
Sosyal destek toplam	25 yaş altı	21	50.67	13.42	4.863	.008	1<2, 1<3
	26-40 yaş	293	60.04	13.79			
	41-60 yaş	66	59.94	11.26			

Tablo 4.20 incelendiğinde, aile ve toplam sosyal destek düzeylerinde 26-40 yaş ve 41-60 yaş grubunda olan babaların sosyal destek düzeyinin 25 yaş altı olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0.05$), özel bir insan sosyal destek düzeyinde 26-40 yaş grubunda olan babaların özel bir insan sosyal destek düzeyinin 41-60 yaş grubunda olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0.05$), arkadaş sosyal destek düzeyinde ise 26-40 ve 41-60 yaş gruplarında olan babaların arkadaş sosyal destek düzeyinin 25 yaş altı olan babalardan ve 41-60 yaş grubunda olan babaların arkadaş sosyal destek düzeyinin de 26-40 yaş grubunda olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

Tablo 4.21. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının Babanın Mesleğine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Meslek	N	X	SS	F	p	Gruplar arası fark
Aile	Çalışmıyor	31	25.29	5.36	.923	.451	-
	Memur	172	24.11	4.48			
	İşçi	86	24.12	4.32			
	Serbest meslek	69	23.83	4.65			
	Diğer	22	22.95	5.20			
Özel bir insan	Çalışmıyor	31	9.45	7.39	4.242	.002	1<2, 1<3, 1<4, 1<5
	Memur	172	14.74	8.35			
	İşçi	86	15.63	8.16			
	Serbest meslek	69	15.96	8.17			
	Diğer	22	16.86	7.66			
Arkadaş	Çalışmıyor	31	24.52	6.57	7.584	.000	1>3, 1>4, 1>5, 2>3, 2>5
	Memur	172	21.45	5.97			
	İşçi	86	18.28	6.79			
	Serbest meslek	69	20.20	6.18			
	Diğer	22	18.18	6.74			
Sosyal destek toplam	Çalışmıyor	31	59.26	11.51	.497	.738	-
	Memur	172	60.30	12.50			
	İşçi	86	58.02	14.29			
	Serbest meslek	69	59.99	15.03			
	Diğer	22	58.00	15.91			

Tablo 4.21 incelendiğinde, araştırmaya katılan babaların mesleklerine göre aile ve toplam sosyal destek düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı ($p>0.05$), ancak özel bir insan sosyal destek düzeyinde memur, işçi, serbest meslek ve diğer meslek gruplarından olan babaların özel bir insan sosyal destek düzeyinin çalışmayan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p>0.05$), ayrıca arkadaş sosyal destek düzeyinde çalışmayan babaların arkadaş sosyal destek düzeyinin işçi, serbest meslek ve diğer meslek grubunda olan babalardan ve memur olan babaların arkadaş sosyal destek düzeyinin de işçi ve diğer meslek

grubunda olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0,05$) görülmektedir.

Tablo 4.22. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının Ailenin Aylık Gelir Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Gelir durumu	N	X	SS	F	p	Gruplar arası fark
Aile	1500 TL ve altı	21	25.57	5.49	.771	.511	-
	1501-2500 TL	20	24.05	5.59			
	2501-3500 TL	60	24.02	4.54			
	3501 TL ve üzeri	279	24.00	4.46			
Özel bir insan	1500 TL ve altı	21	12.14	9.62	2.463	.062	-
	1501-2500 TL	20	11.10	7.77			
	2501-3500 TL	60	14.77	7.80			
	3501 TL ve üzeri	279	15.34	8.28			
Arkadaş	1500 TL ve altı	21	22.90	7.60	3.450	.017	1>3
	1501-2500 TL	20	19.15	7.12			
	2501-3500 TL	60	18.57	6.75			
	3501 TL ve üzeri	279	20.92	6.24			
Sosyal destek toplam	1500 TL ve altı	21	60.62	16.51	1.852	.137	-
	1501-2500 TL	20	54.30	14.61			
	2501-3500 TL	60	57.35	14.39			
	3501 TL ve üzeri	279	60.26	12.92			

Tablo 4.22 incelendiğinde, araştırmaya katılan babaların aile aylık gelirlerine göre aile, özel bir insan ve toplam sosyal destek düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı ($p>0.05$), ancak aile aylık geliri 1500 TL ve altı olan babaların arkadaş sosyal destek düzeyinin aile geliri 2501-3500 TL olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

Tablo 4.23. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının Eşlerinin Yaşına Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Yaş	N	X	SS	F	p
Aile	18-22 yaş	31	24.71	4.58	1.625	.152
	23-27 yaş	165	24.48	4.24		
	28-32 yaş	104	24.01	4.25		
	33-37 yaş	54	23.74	4.84		
	38-42 yaş	19	22.16	6.14		
	42 yaş üzeri	7	21.29	8.81		
Özel bir insan	18-22 yaş	31	13.26	9.31	.864	.505
	23-27 yaş	165	14.38	8.62		
	28-32 yaş	104	15.88	7.86		
	33-37 yaş	54	14.50	7.24		
	38-42 yaş	19	16.16	8.48		
	42 yaş üzeri	7	17.00	10.20		
Arkadaş	18-22 yaş	31	21.32	7.39	.372	.868
	23-27 yaş	165	20.88	6.68		
	28-32 yaş	104	20.05	6.10		
	33-37 yaş	54	20.35	6.13		
	38-42 yaş	19	19.79	6.53		
	42 yaş üzeri	7	21.29	8.40		
Sosyal destek toplam	18-22 yaş	31	59.29	15.45	.122	.988
	23-27 yaş	165	59.73	13.61		
	28-32 yaş	104	59.94	13.10		
	33-37 yaş	54	58.59	10.11		
	38-42 yaş	19	58.11	16.27		
	42 yaş üzeri	7	59.57	24.46		

Tablo 4.23 incelendiğinde, araştırmaya katılan babaların eşlerinin yaşlarına göre aile, özel bir insan, arkadaş ve toplam sosyal destek düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Tablo 4.24. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının Eşlerinin Mesleklerine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Meslek	N	X	SS	F	p	Gruplar arası fark
Aile	Ev hanımı	217	24.87	4.21	6.752	.000	1>3, 1>4, 2>3, 3<5
	Memur	108	23.73	4.22			
	İşçi	19	20.42	6.23			
	Serbest meslek	24	21.71	6.31			
	Diğer	12	23.83	3.30			
Özel bir insan	Ev hanımı	217	13.42	8.52	4.055	.003	1<2, 1<3, 1<4
	Memur	108	16.62	7.90			
	İşçi	19	18.00	6.59			
	Serbest meslek	24	16.92	6.98			
	Diğer	12	15.75	8.58			
Arkadaş	Ev hanımı	217	20.91	6.98	1.568	.182	-
	Memur	108	20.89	5.77			
	İşçi	19	18.05	5.12			
	Serbest meslek	24	18.67	5.68			
	Diğer	12	19.25	6.72			
Sosyal destek toplam	Ev hanımı	217	59.19	13.69	.882	.475	-
	Memur	108	61.24	12.57			
	İşçi	19	56.47	13.48			
	Serbest meslek	24	57.29	15.57			
	Diğer	12	58.83	14.22			

Tablo 4.24 incelendiğinde, araştırmaya katılan babaların eşlerinin mesleklerine göre arkadaş ve toplam sosyal destek düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı ($p>0.05$), ancak araştırmaya katılan eşleri ev hanımı, memur ve diğer meslek grubunda olan babaların aile sosyal destek düzeyinin eşi işçi olan babalardan ve eşi ev hanımı olan babaların aile sosyal destek düzeyinin eşi serbest meslek grubunda olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0.05$), ayrıca eşi memur, işçi ve serbest meslek grubunda olan babaların özel bir insan sosyal destek düzeyinin eşi ev hanımı olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

Tablo 4.25. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının İlk Evlilik Yaşlarına Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Yaş	N	X	SS	F	p	Gruplar arası fark
Aile	15-18 yaş	22	24.05	5.60	.295	.829	-
	19-22 yaş	88	24.38	5.24			
	23-26 yaş	151	24.17	4.45			
	26+ yaş	119	23.79	4.08			
Özel bir insan	15-18 yaş	22	12.23	9.41	6.898	.000	2<3, 2<4
	19-22 yaş	88	12.13	7.87			
	23-26 yaş	151	15.14	8.27			
	26+ yaş	119	16.99	7.84			
Arkadaş	15-18 yaş	22	19.95	8.49	2.590	.053	-
	19-22 yaş	88	22.01	6.58			
	23-26 yaş	151	20.64	6.27			
	26+ yaş	119	19.51	6.22			
Sosyal destek toplam	15-18 yaş	22	56.23	17.27	.779	.506	-
	19-22 yaş	88	58.51	12.17			
	23-26 yaş	151	59.95	13.08			
	26+ yaş	119	60.29	14.23			

Tablo 4.25 incelendiğinde, araştırmaya katılan babaların ilk evlilik yaşlarına göre aile, arkadaş ve toplam sosyal destek düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı ($p>0.05$), ancak ilk evlilik yaşı 23-36 yaş ve 26+ yaş olan babaların özel bir insan sosyal destek düzeylerinin ilk evlilik yaşı 19-22 olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

Tablo 4.26. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının Bebeğin Ailenin Kaçınıcı Çocuğu Olduğuna Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Kaçınıcı çocuk	N	X	SS	F	p
Aile	İlk	176	24.01	4.18	.400	.753
	İkinci	139	24.39	4.49		
	Üçüncü	50	23.62	5.03		
	Dördüncü	15	23.87	7.99		
Özel bir insan	İlk	176	15.23	8.25	.246	.864
	İkinci	139	14.44	8.37		
	Üçüncü	50	14.76	7.95		
	Dördüncü	15	14.53	10.00		
Arkadaş	İlk	176	19.91	6.20	2.593	.052
	İkinci	139	21.76	6.34		
	Üçüncü	50	19.54	7.15		
	Dördüncü	15	20.67	8.23		
Sosyal destek toplam	İlk	176	59.15	13.55	.569	.636
	İkinci	139	60.58	12.90		
	Üçüncü	50	57.92	12.54		
	Dördüncü	15	59.07	20.71		

Tablo 4.26 incelendiğinde, araştırmaya katılan babaların bebeklerinin ailenin kaçınıcı çocuğu olduğuna göre aile, özel bir insan, arkadaş ve toplam sosyal destek düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Tablo 4.27. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının Aile Tipine Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Aile tipi	N	X	SS	t	p
Aile	Çekirdek aile	76	24.29	5.25	.424	.672
	Geniş aile	304	24.04	4.42		
Özel bir insan	Çekirdek aile	76	13.67	8.30	-1.389	.166
	Geniş aile	304	15.15	8.29		
Arkadaş	Çekirdek aile	76	21.33	6.77	1.143	.254
	Geniş aile	304	20.38	6.44		
Sosyal destek toplam	Çekirdek aile	76	59.29	13.43	-.157	.875
	Geniş aile	304	59.56	13.54		

Tablo 4.27 incelendiğinde, araştırmaya katılan babaların aile tipine göre aile, özel bir insan, arkadaş ve toplam sosyal destek düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Tablo 4.28. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının Doğuma Hazırlık Eğitimi Almış Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Eğitim		N	X	SS	t	p
	alma	durumu					
Aile	Evet		78	24.46	4.44	.802	.423
	Hayır		302	23.99	4.64		
Özel bir insan	Evet		78	18.14	7.88	4.000	.000
	Hayır		302	14.00	8.21		
Arkadaş	Evet		78	20.94	6.02	.563	.574
	Hayır		302	20.47	6.64		
Sosyal destek toplam	Evet		78	63.54	14.35	2.988	.003
	Hayır		302	58.47	13.10		

Tablo 4.28 incelendiğinde, araştırmaya katılan babaların doğuma hazırlık eğitimi almış olma durumlarına göre aile ve arkadaş sosyal destek düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı ($p>0.05$), ancak doğuma hazırlık eğitimi almış olan babaların özel bir insan ve toplam sosyal destek düzeylerinin doğuma hazırlık eğitimi almamış olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0.05$) görülmektedir.

Tablo 4.29. Araştırmaya Katılan Babaların Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarına Dair Dağılım Değerleri

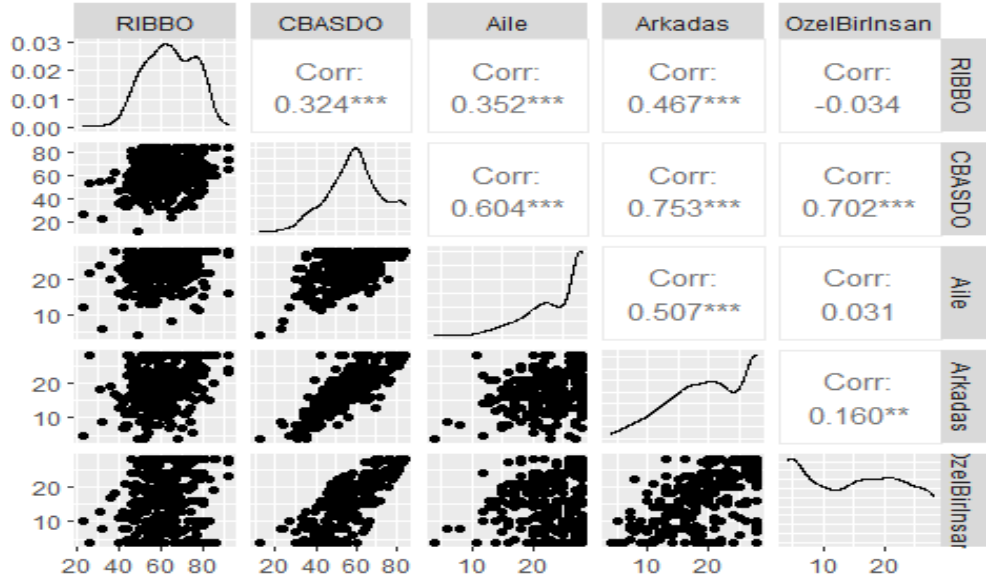
Ölçek	F	Ortalama	ss	Min	max	range	skew	Kurtosis	Std. Hata
RİBBÖ	380	63.80789	12.04794	23	92	69	-0.21422	-0.33208	0.618047
ÇBASDÖ	380	59.50789	13.50315	12	84	72	-0.14737	-0.12205	0.692697

Tablo 4.29'da görüldüğü gibi araştırmaya katılım sağlayan babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeğinden aldıkları en düşük puan 23; en yüksek puan ise 92 olarak hesaplanmıştır. Babaların bu ölçeğe ilişkin ortalama puanı 63.80'dir ve hesaplanan bu puanın ölçekten alınacak en yüksek 92 puana göre babaların rahim içi yani doğum öncesi bağlanma düzeylerinin orta düzeyde olduğu düşünülmektedir. Mevcut çalışmada

grupların normal dağılım gösterip göstermediği belirlenmiştir. Normallik testi için Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılmıştır. Skewness değeri -.214 ve Kurtosis değeri -.332 olduğu görülmüştür. Kurtosis ve Skewness değerleri -1.5 ile +1.5 olduğu zaman normal dağılım olduğu kabul edilmektedir. Araştırmaya katılım sağlayan babaların Çok Boyutlu Algılan Sosyal Destek ölçeğinden aldıkları en düşük puan 12; en yüksek puan ise 84 olarak hesaplanmıştır. Babaların bu ölçeğe ilişkin ortalama puanı 59.50'dir ve hesaplanan bu puanın ölçekten alınacak en yüksek 84 puana göre babaların doğum öncesi dönemde algıladıkları çok boyutlu sosyal desteği orta düzeyde olduğu görülmüştür. Mevcut çalışmada grupların normal dağılım gösterip göstermediği belirlenmiştir. Normallik testi için Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılmıştır. Skewness değeri -.147 ve Kurtosis değeri -.122 olduğu görülmüştür.

Tablo 4.30. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının ve Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Baba fetüs bağlanma	Aile	Özel bir insan	Arkadaş	Sosyal destek toplam
Baba fetüs bağlanma	r	-				
	p					
Aile	r	.352	-			
	p	.000				
Özel bir insan	r	-.034	.031	-		
	p	.514	.546			
Arkadaş	r	.467	.507	.160	-	
	p	.000	.000	.002		
Sosyal destek toplam	r	.324	.604	.702	.753	-
	p	.000	.000	.000	.000	

Şekil 4.1. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Puanlarının ve Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği Puanlarının Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tablo 4.30'da yer alan sonuçları görselle desteklemek, anlamlılıkları ve dağılımları kontrol etmek için Şekil 1 kullanılmıştır. ÇBASDÖ ile Arkadaş ve Özel Bir İnsan boyutu arasında pozitif yüksek, ÇBASDÖ ve Aile boyutu arasında pozitif orta, baba fetüs bağlanma düzeyi ile aile ($r=.352$; $p<0.05$) ve toplam sosyal destek düzeyi ($r=.324$; $p<0.05$) arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişkinin olduğu, ayrıca baba fetüs bağlanma düzeyi ile arkadaş sosyal destek düzeyi ($r=.467$; $p<0.05$) arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişkinin olduğu, buna karşın baba fetüs bağlanma düzeyi ile özel bir insan sosyal destek düzeyi ($r=-.034$; $p>0.05$) arasında ilişkinin olmadığı görülmektedir.

Değişkenler arası ilişki düzeyi incelendikten sonra iki farklı regresyon modeli ele alınarak araştırma sorusu cevaplanmaya çalışılmıştır. İki model de farklı bakış açılarıyla sosyal destek düzeyinin baba bağlanmasını nasıl etkilediğini ele almıştır. Regresyon model testlerine geçilmeden önce ilk model için temel sayıtlar kontrol edilmiştir. Değişen varyans probleminin (0.502 , $p>0.478$) olmadığı gözlemlenmiştir.

Tablo 4.31. Araştırmaya Katılan Babaların Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin Baba Fetüs Bağlanma Düzeyleri Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	41.121	3.015		13.640	.000
Aile	.389	.136	.148	2.851	.005
Özel bir insan	-.150	.066	-.103	-2.273	.024
Arkadaş	.756	.098	.408	7.748	.000

$r=.496$; $r^2=.246$; $F(3.376)=40.957$; $p=.000$

Tablo 4.31 incelendiğinde, araştırmaya katılan babalarda algılanan sosyal desteğin baba fetüs bağlanması üzerinde %24.6 oranında anlamlı etkisi bulunduğu görülmektedir ($r^2=.246$; $p<0.05$). Alt boyutlar incelendiğinde, arkadaş sosyal desteğinin ($F=41.0$; $p<0.001$; $\beta=.408$) en büyük etkiye sahip olduğu, aile sosyal desteğinin arkadaş sosyal desteğine göre daha az etkisi olduğu ($F=41.0$; $p<0.005$; $\beta=.148$), özel bir insan sosyal desteğinin ise en az etkiye sahip olduğu ($F=41.0$; $p<0.024$; $\beta=-.103$) görülmektedir

Araştırmaya katılım sağlayan baba adaylarının açık uçlu sorulara verdiği yanıtların analizi için “Kelime Bulutu” yöntemi kullanılmıştır. Frekansların temel alındığı “Kelime Bulutları” yardımıyla elde edilen yanıtlar görsel olarak sunulmuştur. Yazı puntosu ile frekansın doğru orantılı bir şekilde resmedildiği bu program hangi kelimelerin daha çok kullanıldığını pratik bir şekilde göstermektedir.

Soru 1:

Babalığı nasıl tanımlarsınız

Baba adaylarının verdiği yanıtların içeriklerinde tekrar eden kelimelere yer verilen kelime bulutunda Şekil 4.2’ de görüldüğü gibi babalığı tanımlarken en çok geçen kelime “evin” daha sonra anlamlı olarak ise “evin reisi” “koruyan” “seven” şeklinde olduğu görülmektedir. Baba adaylarının yanıtları birebir alıntı şeklinde aşağıda yer verilmiştir.

- B1. “Aileyi dış etkilere karşı koruyan, evin reisi, sahiplenen, duygularını belli etmeyen kişi.”
- B2. “Evi geçindiren, kollayan, her şeyden koruyan.”
- B3. “Evin reisi, ailesi ve çocukları için yaşayan.”
- B4. “Dikenli ama sonu hep güzel bir yol.”

Soru 4:

Doğum öncesi süreçte(hamilelik sürecinde) nasıl bir role sahipsiniz

Şekil 4.5. Araştırmaya Katılan Babaların “Doğum öncesi süreçte(hamilelik sürecinde) nasıl bir role sahipsiniz?” Sorusuna Verdiği Yanıtlara Ait Kelime Bulutu

Şekil 4.5'teki kelime bulutuna bakıldığında çalışmaya katılım sağlayan babaların doğum öncesi süreçte sahip oldukları rollere dair verdikleri cevaplarda “eş” en fazla değinilen kelime olurken “baba”, “destek” ve “hazırlık” kelimeleri de sıklıkla kullanılan kelimeler olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılım sağlayan baba adaylarının yanıtları da birebir alıntı şeklinde aşağıda yer verilmiştir.

- B1. “Eşin ihtiyaçları ile ilgiliyim.”
- B2. “Eşime destek oluyorum.”
- B3. “Bebliğime hazırlık ve eşimi anlamak.”
- B4. “Babalığa hazırlanan.”
- B5. “Her konuda, her sıkıntı ve her sancıda eşinin yanında olma.”
- B6. “Esas rol annede olduğundan daha çok destekleyici bir rol.”

5. TARTIŞMA

Son zamanlardaki kavramsal ilerlemeler ve artan ampirik araştırmalar, gelişim uzmanları tarafından babaların çocukların gelişimindeki rollerine daha fazla odaklanmıştır. Bağlanma, bebeğin diğer ihtiyaçları gibi hayatın devamı için gerekli ve hayat boyu devam eden sosyal-duygusal bir ihtiyaçtır. Bağlanma ile ilgili alanyazında yer alan araştırmaların çoğunluğunun anneler ve annelerin bebeklerine bakım vermesi üzerine yoğunlaşmışken babalarla ilgili bağlanma çalışmalarının daha az olduğu bilinmektedir. Aynı zamanda bağlanma çalışmaları genellikle doğum sonrası dönemi içeren çalışmalar olup doğum öncesi bağlanma çalışmaları daha sınırlıdır. Bu gerekçe ile yapılan çalışmanın amacı, doğum öncesi dönemde babaların algıladıkları sosyal desteğin baba bebek bağlanmasına etkisinin saptanmasıdır.

Araştırmaya katılan babaların Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeğinden aldıkları puan 63.80 (min=23, max=93) olarak bulunmuştur. Dönmez ve Gümüşsoy tarafından 2019 yılında geliştirilen ve geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan RİBBÖ'den aldıkları toplam puan ortalaması 61.67 ± 10.55 (min=43, max=85) bulunmuştur. Türkçüer tarafından babalarla yapılan bir çalışmada ise baba bebek bağlanma düzeyini ölçmek amacıyla BBBÖ kullanılmış olup ölçekten alınan toplam puan ortalamasının 76.63 iken, ölçeğin alt boyutlarının sırasıyla; sabır-hoşgörüde ortalamasının 33.55, etkileşim-zevkte 25.16 ve sevgi-gururda ise 17.91 puan olduğu ve baba bebek bağlanma düzeyinin iyi seviyede olduğu tespit edilmiştir. Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği kullanılarak yapılan çalışmaya henüz rastlanmamakla birlikte çalışmamızın geçerlilik ve güvenilirlik çalışması ile uyumlu olduğu görülmüştür.

Araştırmamızda çalışmaya katılan babaların toplam sosyal destek düzeyi orta düzeyde, aile sosyal destek düzeyinin yüksek düzeyde, arkadaş sosyal destek düzeyinin orta seviyenin üzerinde, özel bir insan sosyal destek düzeyinin ise orta düzeyde olduğu görülmüştür. Doğum öncesi dönemde babaların algıladıkları sosyal desteğin ölçüldüğü ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği kullanılarak yapılan çalışmaya henüz rastlanmamakla birlikte çalışmaya katılım sağlayan babaların doğum öncesi dönemde algıladıkları sosyal desteğin orta düzeyde olması henüz daha babalık ile ilgili algıların toplumsal anlamda yeterli düzeyde desteklenilmemesinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Babaların rollerinin sadece “evin geçimini sağlama” ve “ailedeki bireyleri disiplin etme” gibi düşünce kalıplarıyla babanın doğum öncesi süreçte yer

alması konusunda aile, arkadaş, diğer kişiler ve toplumsal uygulamalar tarafından yeterince destek göremediği düşüncesinin babalar tarafından algılanmasına neden olabileceğini düşündürmektedir. Literatürde annelerle yapılan çalışmalara baktığımızda Cebeci ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada, doğum sonrası dönemde annelerin eşinde ve ailesinde algıladığı sosyal desteğin diğer kişilerden algıladıkları sosyal destekten daha fazla olduğunu belirtmişlerdir (91).

Araştırmamızın sonuçlarına göre doğum öncesi dönemde baba-bebek bağlanma düzeyinin bebeğin cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. Literatürde farklı gelişim dönemlerinde bebeğin cinsiyeti ile baba bağlanma düzeylerinin ilişkisinin incelendiği çalışmalara baktığımızda baba bebek bağlanma düzeyinin bebeğin cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılık olmadığını gösteren sonuçlar olduğu görülmüştür. Diğer bir ifade ile bebeği kız ve erkek olan babaların genel bağlanma düzeyi ve alt boyutları düzeyleri aynı seviyededir. Bebeğin cinsiyeti ile baba bağlanma düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır (92-95). Çalışmamızda da literatürle benzer sonuç bulunmuştur. Yapılan bu çalışmaların aksine Waters ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada erkek cinsiyetinde baba bağlanma puanının düşük olduğu görülmüştür (96). Dündükcü ve Aslan ise 4-12 aylık bebeği olan babalar ile yaptıkları çalışmada bebeğin cinsiyetinin baba-bebek bağlanmasını etkilemediğini ifade etmişlerdir (92). Yaptığımız çalışmada araştırmaya katılan babaların bebeğinin cinsiyetine göre aile, özel bir insan, arkadaş ve toplam sosyal destek düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Öztürk tarafından annelerle yapılan bir çalışmada beklenen bebeğin cinsiyeti ile annelerin algıladıkları özel bir insan desteği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanırken, annelerin algıladıkları aile, arkadaş ve toplam sosyal desteğinin beklenen çocuğun cinsiyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (97). Yazın incelendiğinde Oruçlu'nun annelerin algıladığı sosyal destek ile stresle baş etme düzeylerinin ilişkisini incelediği çalışmasında, beklenen bebeğin cinsiyeti ile annelerin algıladığı toplam sosyal destek arasında anlamlı bir fark bulamamıştır (98). Araştırmada bebeklerin cinsiyeti ve bağlanma arasında anlamlı bir ilişki bulunamamasının sebebi; eğitim seviyesinin yükselmesi ve erkek çocuk-kız çocuk arasındaki eşitliğe yönelik farkındalığın artması, kültürel normların kız çocuğa ve erkek çocuğa karşı ön yargıların toplumsal hayatta değişime uğraması nedenleriyle olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca doğum öncesi süreçte değişen algılarla birlikte önceliğin

bebeğin ve annenin sağlığının olması bebeğin cinsiyetinin önemini geri plana atmış olabileceğini düşündürmektedir.

Çalışmamızda Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeğine göre babaların doğum öncesi dönemde bebekleriyle gerçekleştirdiği bağlanmanın hamileliğin haftasına göre ne düzeyde olduğu incelenmiştir. Araştırmaya katılan bebekleri gebelikte 28-31 hafta olan babaların baba fetüs bağlanma düzeyinin gebelik haftası 32-35 hafta olan bebeklerin babalarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan babaların bebeklerinin gebelikteki haftasına göre aile, özel bir insan, arkadaş ve toplam sosyal destek düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Yaşar'ın babalarla yaptığı çalışmada gebelik haftası ile prenatal fetal bağlanma arasında ilişki bulunmamıştır (99). Literatürde bu ilişkiyi gösteren çalışmalar olmakla birlikte Üstünsöz ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada bulgularımıza benzer şekilde gebelik haftası ile prenatal fetal bağlanma arasında ilişki saptanmamıştır (100). Bu bulgu, Türk toplumunda babaların gebelik sürecinin dışında kalması, babanın iş hayatında doğum kontrollerinde izni ve benzeri uygulamaların henüz yeterli olmaması, babanın rollerinde her ne kadar zamanla değişiklikler olsa da babanın yoğun olarak çalışması nedeniyle hamileliğin her haftasında aktif olarak bebekle ilişki kuramaması ve gebeliğin ilerlemesinin bu durumda bir değişiklik yapmaması ile ilişkili olabilir. Literatürde bu değişkenler açısından farklı bulgular mevcuttur. Bu farklılıkların giderilmesi için farklı evren ve geniş örneklemelerde çalışmalara ihtiyaç vardır. Literatürde baba-bebek bağlanma çalışmalarının az olmasına karşın anne-bebek bağlanma çalışmaları görece daha fazladır. Annelerle yapılan çalışmalara baktığımızda içinde bulunulan gebelik haftası ve anne-bebek bağlanmasının anlamlı düzeyde ilişkili olduğu yani gebelik haftası arttıkça doğum öncesi anne-bebek bağlanma düzeyinin arttığı gözlenmiştir (101,102). Literatürdeki bu sonuçlara baktığımızda örneklem grubunu oluşturan anne adaylarının bir çoğunun ikinci ve üçüncü trimester gebelik haftasında olmaları ve bebeğin anne karnındaki hareketlerini hamileliğin ilk dönemine göre daha iyi algılamaları nedeniyle doğum öncesi bağlanma düzeylerinin de yüksek olduğu düşünülebilir. Öztürk tarafından annelerle yapılan çalışmada gebeliğinin son trimesterindeki gebelerin algıladıkları aile, arkadaş ve özel insan desteği ile algıladıkları toplam sosyal destek, ikinci trimesterini yaşayan gebelerin ise algıladıkları aile, arkadaş ve özel insan desteği ile algıladıkları toplam sosyal desteğin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Öztürk'ün bu çalışmasında gebelik haftası ile annelerin algıladıkları sosyal destek düzeyi arasında anlamlı bir fark

gözlenmiştir (97). Oruçlu ise gebelik haftası ile annelerin algıladıkları sosyal destek arasında anlamlı bir ilişki tespit etmemiştir (98).

Bu araştırmada baba adaylarının eğitim düzeyine göre bulgular incelendiğinde lise mezunu olan baba adaylarının çok boyutlu algıladıkları sosyal desteğin anlamlı derecede diğer gruplara göre yüksek olduğu ancak doğum öncesi bağlanma düzeylerinde yani Rahim İçi Baba Bağlanma puanları ile baba eğitim düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Çağan ve arkadaşlarının çalışmasında babaların eğitim durumu ile baba bebek bağlanması ile sabır ve hoşgörü alt boyutu arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir (103). Yapılan bir çalışmada baba-çocuk bağlanma puanları eğitim değişkeni ile karşılaştırılmış ve babaların bağlanma düzeyleri ile eğitim seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (104). Türkiye’de baba-bebek bağlanması ile ilgili yapılan bazı çalışmalara baktığımızda sosyo-demografik özelliklerden eğitim seviyesi yüksek olan babaların bağlanma düzeyi daha yüksek saptanmıştır (92,101,105). Türkçüer’in çalışmasında ise babanın bebekleriyle bağlanma düzeyleri ile eğitim düzeyleri arasında anlamlı fark olmadığı ancak ölçeği alt boyutların etkileşimde zevk alt boyutunda anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir (106). Babalar ve çocuklarıyla ilgili çalışmalara baktığımızda eğitim ve algılanan sosyal desteğin incelendiği çalışmaya rastlanmamıştır ancak bazı çalışmalarda annelerin eğitim düzeyi ile algıladıkları sosyal destek düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiş ve üniversite mezunu ve yüksekokul düzeyli annelerin, aldıkları sosyal destek düzeyinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (97,102,107). Eğitim ile ebeveynlerin algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki eğitim düzeyi aratan ebeveynin sosyal destek sistemlerini kullanabilmesi, kendi sosyal destek sistemlerinin farkına varabilmesi ve baba adaylarının eğitim düzeyi yükseldikçe yardım isteme, destek alma gibi ihtiyaçlarının farkına varması ile eğitimin algılanan sosyal destek üzerinde etkisinin olabileceğini düşündürmektedir.

Bu çalışmada, araştırmaya katılan baba adaylarının yaş grupları ile algıladıkları sosyal destek puanları arasındaki ilişkiye bakıldığında 26-40 yaş ve 41-60 yaş grubunda olan baba adaylarının algıladıkları sosyal destek düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarına bakıldığında 41-60 yaş grubundaki babaların aile sosyal desteğini algılama düzeyleri diğer gruplara göre daha yüksek; arkadaş sosyal desteğini algılama düzeyinin 41-60 yaş grubundaki babaların diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu; özel bir insan sosyal desteğini algılama düzeyinin ise 26-40 yaş grubundaki babaların diğer yaş gruplarına göre daha yüksek düzeyde olduğu

belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre baba yaşı ve babaların doğum öncesi dönemde algıladıkları sosyal destek düzeyi ve alt boyutlar olan aile ve arkadaş sosyal destek düzeyi için yaş arttıkça algılanan sosyal destek düzeyi de artmaktadır. Literatürde, babaların algıladıkları sosyal destek ile ilgili çalışmaya rastlanmamasıyla birlikte baba yaşının algılanan sosyal destek için belirleyici birer değişken sayılıp sayılmayacağını söylemek oldukça güçtür. Buna karşın literatürde annelerin algıladıkları sosyal desteğin yaş ile ilişkisini belirleyen çalışmalar olduğu görülmüştür. Yapılan bir çalışmada, gebelerin yaş grubu ile ÇBASDÖ toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır (108). Dayan'ın gebelerle yaptığı çalışmada ise yalnızca 18-25 yaş arası gruptaki anne adayları katılımcıların arkadaş desteğini daha fazla algıladığı görülmüştür (109). Okanlı ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada annelerin yaşları ile algıladıkları sosyal destek düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (110).

Bu araştırmaya katılan baba adaylarının yaşı ile RİBBÖ aldıkları puan arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Araştırmanın sonucuna göre babaların yaşı arttıkça bağlanma düzeyleri de artmaktadır. Yapılan bir çalışmada baba bebek bağlanma düzeyinin babaların yaşına göre değişimi incelendiğinde baba bebek bağlanma ölçeğinin sabır ve hoşgörü alt boyutunun yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterdiği babaların yaşları arttıkça bebeklerine gösterdikleri sabır ve hoşgörünün pozitif yönde arttığı ve bağlanma düzeyini de etkilediği görülmüştür (59,111). Bazı çalışmalarda ise babanın yaş grubu ile baba bebek bağlanması arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (103,106). Baba adaylarının yaşı ilerledikçe bağlanma düzeylerinin artması ilerleyen yaşla birlikte çocuk dünyaya getirmenin mümkün olmaması düşüncesi ve bu düşünce ile babanın bebekle daha fazla ilişki kurduğu düşünülebilir, kültürel alışkanlıkların değişmesi, kadının iş hayatına girmesi ile birlikte baba-çocuk ilişkisinin artması ve tüm bu nedenlerin doğrudan ve dolaylı olarak yaşla tecrübe edilmesinden kaynaklı bağlanma düzeyini de etkileyebileceği şeklinde yorumlanabilir. Literatüre baktığımızda doğum öncesi dönemde baba bebek bağlanması ile ilgili çalışmalar sınırlı olmakla birlikte farklı ölçekler kullanılarak yapılan baba bebek bağlanma çalışmalarındaki farklı sonuçların, çalışma popülasyonuna özgü olabileceğini düşündürmüştür.

Çalışmamızda araştırmaya katılım sağlayan babaların meslekleriyle çok boyutlu algılanan sosyal destek toplam puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı ancak arkadaş sosyal desteği alt boyutunda memur olan babaların diğer meslek gruplarına göre algıladıkları sosyal desteği daha yüksek olduğu ve özel bir insan desteği alt boyutunda herhangi bir mesleği olan babaların çalışmayan babalara göre istatistiksel olarak daha

yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Çalışmamıza katılan baba adaylarının meslekleriyle rahim içi baba bağlanma puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Herhangi bir işte çalışmayan babaların mesleği olan babalara göre rahim içi baba bağlanma düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Türkiye’de yapılan çalışmalarda babanın çalışma durumu ve baba bağlanma ölçek puanları arasında anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir (92,112,113). Türkçüer’in yaptığı araştırmada baba mesleğinin baba bağlanma düzeyine etkisi değerlendirildiğinde; genel baba bağlanma düzeyi ve ölçeğin etkileşim-zevk alt boyutunda istatistiksel anlamda bir ilişki saptanmış olup anlamlılığı mesleği memur olan baba grubunun oluşturduğu belirlenmiştir (106). Öztürk’ün annelerle yaptığı çalışmada doğum öncesi dönemde algıladıkları aile ve arkadaş ile algıladıkları toplam puan ortalamasının çalışan annelerin çalışmayan annelerden daha yüksek olduğu; çalışmayan gebelerin algıladıkları özel insan desteğinin çalışan gebelerin algıladıkları özel insan desteğinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca çalışmaya karılan anne adaylarının çalışma durumu ve hane gelir durumu ile algıladıkları sosyal destek arasında istatistiksel anlamda bir ilişki olduğu görülmemiştir (97). Çalışmamızda doğum öncesi dönemde baba bebek bağlanma düzeyinin çalışmayan baba adaylarında daha yüksek olma nedeni babaların evde geçirdiği sürenin artması dolayısıyla bebeğin gelişim aşamalarına daha fazla dahil olunması, anne karnındaki sürecin takibi ve bebeğe dokunma, bebeği hissetme gibi bebekle ilişkinin daha fazla kurulmasının olabileceği düşünülmektedir. Çalışmamıza katılım sağlayan baba adaylarının doğum öncesi dönemde algıladıkları sosyal destek türlerinden arkadaş desteğinin daha fazla olması arkadaş ile aynı dönemlerde babalık duygusunun tecrübe edilmesi ve aynı dönemlerde aynı süreçlerden geçilmesi ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Babalarla ilgili doğum öncesi dönem çalışmalarına az rastlanması bu tür sonuçlarla ilgili çelişkileri giderecektir.

Çalışmamızda aile geliri 1500 TL ve altı, 1501-2500 TL, 3501 TL ve üzeri olan baba adaylarının baba fetüs bağlanma düzeyinin aile geliri 2501-3500 TL olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmamıza katılım sağlayan babaların aile aylık gelirlerine göre aile, özel bir insan ve toplam sosyal destek düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı, ancak aile aylık geliri 1500 TL ve altı olan babaların arkadaş sosyal destek düzeyinin aile geliri 2501-3500 TL olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0.05$) görülmüştür. Kartal ve Erişen’in çalışmasında ise gelir

düzeyi yüksek olan, babaların bağlanma ölçek puanları daha yüksek bulunmuştur. Yine yapılan bazı çalışmalarda da gelir seviyesi arttıkça babalara uygulanan baba bebek bağlanma ölçeği puan ortalamasının arttığı ve gelir seviyesi yüksek olan ailelerde baba bebek bağlanması daha yüksek bulunmuştur(92,101,112-114). Literatürde babaların algıladıkları sosyal desteğin belirlendiği çalışmalara rastlanmamıştır. Ancak annelerle yapılan bir çalışmada doğum öncesi dönemde gelir durumu asgari ücretin üstünde olan anne adaylarının algıladığı sosyal destek düzeyinin diğer gebelerden anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur (115). Yine doğum sonrası dönemde annelerle yapılan bir çalışmada annelerin algıladıkları sosyal destek ile ekonomik gelir arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (116). Annelerle yapılan bir çalışmanın sonucuna göre gelir durumu ile aile desteği arasında anlamlı ilişki olduğu, gelir durumu arttıkça annelerin algıladığı sosyal destek düzeyinin de arttığı görülmüştür (117). Babaların algıladıkları sosyal destek düzeyi ile gelir düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisinin olup olmadığı konusunda kesin bir yargıya varmak oldukça güçtür. Bu anlamda literatürde babaların sosyal destek sistemlerinin ne düzeyde olduğu ve bu sosyal destek sistemlerini ne şekilde algıladıkları ile ilgili çalışmalara olan ihtiyacı arttırmaktadır. Ekonomik destek de toplumun kişiye sunduğu destek sistemlerinin içinde yer almaktadır. Bu açıdan bakıldığında kişinin zorlayıcı hayat koşulları sırasında psikolojik iyi oluş ve olaylarla başa çıkabilmesinde sosyal desteğin maddi desteklerinden yararlanması olumlu etki oluşturabilir.

Çalışmamızda, araştırmaya katılan babaların eşlerinin yaşına göre baba fetüs bağlanma düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Babalarla yapılan bir çalışmada eş(anne) yaşı ile babaların bağlanması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır (93).Çalışmamızda, araştırmaya katılan babaların eşlerinin yaşlarına göre aile, özel bir insan, arkadaş ve toplam sosyal destek düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Öztürk'ün doğum öncesi dönemde annelerle yaptığı çalışmada anne adaylarının yaşları arttıkça algıladıkları sosyal desteğin de arttığı tespit edilmiştir. Yaşları 35 yaş ve üzeri olan anne adaylarının algıladıkları aile, arkadaş, özel insan ve toplam sosyal destek düzeyinin diğer yaş grubu anne adaylarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yine yapılan bir çalışmada doğum öncesi dönemde annelerin algıladıkları aile desteği ile anne yaşı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bununla birlikte yaşları 25-34 arası olan anne adaylarının 18 ile 24 yaş arasında olan annelere göre arkadaşlarından ve özel insandan aldıkları sosyal destek

anlamli olarak daha fazla olup, algıladıkları toplam sosyal desteğin de anlamli olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur (97). Okanlı ve arkadaşlarının çalışmasında ise doğum öncesi dönemde anne adaylarının yaşları ilerledikçe aileden algıladıkları sosyal destek düzeyinin azaldığı belirlenmiştir (103).

Araştırmamızda, araştırmaya katılan eşi ev hanımı olan babaların baba fetüs bağlanma düzeyinin serbest meslek ve diğ er meslek grubunda eşi olan babalardan istatistiksel olarak anlamli düzeyde daha yüksek olduğu, bununla birlikte eşi memur olan babaların baba fetüs bağlanma düzeyinin de işçi, serbest meslek ve diğ er meslek grubunda eşi olan babalardan istatistiksel olarak anlamli düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Türkçüer'in baba bebek bağlanma ölçeği kullanarak yaptığı çalışmada eş mesleğinin baba bebek bağlanması ve ölçeğin alt boyutlarından etkileşim-zevk ile anlamli düzeyde ilişkisi olduğu görülmüş olup bu anlamli farklılığa memur grubunun yol açtığı belirlenmiştir (106). Gül'ün yaptığı çalışmada çalışan annelerin B-BBÖ' nün sevgi ve gurur alt boyutundan anlamli düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır (94). Çalışmamızda araştırmaya katılan babaların eşlerinin mesleklerine göre arkadaş ve toplam sosyal destek düzeylerinde istatistiksel olarak anlamli düzeyde bir farklılığın olmadığı, ancak araştırmaya katılan eşleri ev hanımı, memur ve diğ er meslek grubunda olan babaların aile sosyal destek düzeyinin eşi işçi olan babalardan ve eşi ev hanımı olan babaların aile sosyal destek düzeyinin eşi serbest meslek grubunda olan babalardan istatistiksel olarak anlamli düzeyde daha yüksek olduğu ayrıca eşi memur, işçi ve serbest meslek grubunda olan babaların özel bir insan sosyal destek düzeyinin eşi ev hanımı olan babalardan istatistiksel olarak anlamli düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada, araştırmaya katılan babaların ilk evlilik yaşlarına göre baba fetüs bağlanma düzeyinde istatistiksel olarak anlamli düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmüştür ancak doğum öncesi dönemde algıladıkları sosyal destek düzeyine baktığımızda toplam sosyal destek puanında anlamli bir farklılık olmamasına karşın ilk evlilik yaşı 23-36 yaş ve 26+ yaş olan babaların özel bir insan sosyal destek düzeylerinin ilk evlilik yaşı 19-22 olan babalardan istatistiksel olarak anlamli düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Kılan'ın yaptığı araştırmada babanın evlilik yaşı ile baba-bebek bağlanması ve kullanılan ölçeğin alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamli fark bulunmuştur. Bu farkın yaşları 20 yaş ve üzerindeki babalarda olduğu görülmüştür (93). Türkçüer'in yaptığı çalışmada ise evlilik yaşı ile babaların baba bebek bağlanma ölçeğinden aldıkları toplam puan, sabır-hoşgörü ve sevgi-gurur alt

boyutlarından aldıkları puanlar ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu saptanmıştır (106). Annelerle yapılan bir araştırmada ilk evlilik yaşlarının 31 yaş ve üzerinde olan anne adaylarının doğum öncesi bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (118). Evlilik yaşının artmasıyla birlikte baba ve anne adaylarının evliliğe hazır oluşu, bir bebeğin bakımını ve sorumluluğunu alabilmek için hazır oluşunun tamamlanması ve artan deneyimlerle birlikte kişisel gelişimini tamamlaması ve bu durumların ebeveynlik rollerinin benimsenmesini kolaylaştırdığı düşünülebilir. Algılanan sosyal destek ve evlilik yaşı ilişkisinin incelendiği araştırmalara baktığımızda annelerle yapılan bir çalışmada annenin evlenme yaşı arttıkça algıladığı sosyal destek düzeyinin arttığı görülmüştür (119). Ancak bazı çalışmalarda ise ebeveynlerin algılanan sosyal destek ölçeğinden aldıkları puanların ebeveynlerin evlilik yaşlarına göre değişmediği görülmüştür. Buna ek olarak ortalama puanlarına bakıldığında ise 30 yaş ve üzerinde evlilik yapan ebeveynlerin algıladıkları toplam sosyal desteğin ve algıladıkları özel bir insan ile arkadaş destek düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür (120).

Çalışmamızda Rahim İçi Baba Bağlanma ölçeğinin bebeğin ailedeki çocuk sırasına göre değişimi incelendiğinde; bağlanma ölçeği toplamı ile bebeğin ailedeki çocuk sırasına göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. İlk ve ikinci çocuğu olan babaların RİBBÖ toplam puanlarının dördüncü çocuğu olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bağlanma gerçekleştirdikleri görülmüştür. Literatürdeki çalışmalara baktığımızda da çocuk sırasının bağlanmayı anlamlı olarak etkilediği görülmüş olup ilk çocuğu olan babaların toplam bağlanma düzeylerinin iki ve daha fazla çocuğu olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir (92,93,113,115). Çocuk sayısının artmasının maddi açıdan zorluklar oluşturabileceği, babanın ev içi ilişkilerini ihmal edip evin geçimi için işine daha fazla yoğunlaşmasına sebep olabilir ve bu durumda babaların bebek bakımı sorumlulukları ile baba bebek ilişkisinin de etkileyebileceğini düşündürmektedir. Çalışmamızda Babaların doğum öncesi dönemde algıladıkları sosyal destek ile çocuk sırası ve çocuk sayısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Annelerin doğum öncesi dönemde algıladıkları sosyal destek ile ilgili yapılan bir çalışmada birden fazla çocuğu olan yani ilk kez anne olmayan anne adaylarının algıladıkları aile sosyal destek düzeyinin ilk çocuğu olan anne adaylarından daha yüksek olduğu saptanmıştır (108).

Bu araştırmaya katılan babaların aile tipine göre baba fetüs bağlanma düzeyinde ve aile, özel bir insan, arkadaş ve toplam sosyal destek düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Dündükcü ve Aslan'ın babalarla

yaptığı çalışmada babanın aile tipi ile babaların ölçek puanı arasında anlamlı ilişki saptanmadığını, belirtmişlerdir (121). Annelerle yapılan bir çalışmada çekirdek aileye sahip anne adaylarının doğum öncesi dönemde bebekleriyle bağlanma düzeylerinin geniş aileye sahip anne adaylarından daha yüksek olduğu görülmüştür (101). Türkçüer'in yaptığı çalışmada aile tipinin baba bebek bağlanma ölçeği puanına etkisine bakıldığında; toplam baba bebek bağlanma ölçek puanı ve sabır-hoşgörü alt boyutu puanında anlamlı değişikliğe yol açtığı ve bu farklılığın çekirdek aile grubundan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Diğer alt boyutlarda ise anlamlı farklılık oluşturmadığı saptanmıştır (106). Literatürde annelerle yapılan bazı çalışmalarda doğum öncesi dönemde anne adayının içinde bulunduğu aile türünün anne-bebek bağlanmasını etkilemediği saptanmıştır (97,122,123). Öztürk'ün doğum öncesi dönemde annelerle yaptığı çalışmada geniş ailede yaşayan gebelerin algıladıkları toplam sosyal destek, aile, arkadaş ve özel bir insan desteğinin, çekirdek aileye sahip anne adaylarından daha düşük olduğu belirlenmiştir. Yani anne adaylarının sahip olduğu aile tipi ile doğum öncesi dönemde algıladıkları sosyal destek arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (97). Literatür incelendiğinde babaların doğum öncesi dönemde sosyal destek algılarının belirlenmesine ilişkin çalışmaya rastlanmazken annelerle yapılan çalışmalarda aile tipi ile annelerin algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki için farklı sonuçlar mevcuttur. Metin'in anne adaylarıyla yaptığı çalışmada annelerin doğum öncesi dönemde algıladıkları sosyal destek düzeyinin içinde buldukları aile türüne göre değişmediği saptanmıştır (124). Özdemir ve arkadaşlarının anne adaylarıyla yaptığı çalışmada doğum öncesi dönemde çekirdek ailede yaşayan annelerin doğum öncesi dönemde algıladıkları sosyal destek düzeyinin geniş ailede yaşayan gebelere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (125).

Araştırmamızın verileri incelendiğinde, çalışmaya katılan babaların doğuma hazırlık eğitimi almış olma durumuna göre baba fetüs bağlanma düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Ancak araştırmaya katılan babaların sosyal destek düzeylerine baktığımızda doğuma hazırlık eğitimi almış olma durumlarına göre aile ve arkadaş sosyal destek düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı, doğuma hazırlık eğitimi almış olan babaların özel bir insan ve toplam sosyal destek düzeylerinin doğuma hazırlık eğitimi almamış olan babalardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatürde bağlanma düzeyinin doğum eğitimi alma durumuna göre incelendiği araştırmalara baktığımızda, Türkçüer'in babalarla yaptığı çalışmada doğuma hazırlık

eđitimi alan babaların baba bebek bađlanma dűzeyinin dođuma hazırlık eđitimi almayan babalara gűre anlamlı derecede daha yűksek olduđu saptanmıřtır (106). Alanyazın incelendiđinde babaların dođum űncesi eđitim alma durumu ile çok boyutlu algıladıkları sosyal destek iliřkisinin belirlendiđi herhangi bir çalıřmaya rastlanmamıřtır. Dođum űncesi dűnemde babaların algıladıkları sosyal desteđin babaların hamilelik sűreci ile ilgili eđitim ya da bilgi alma durumu ile iliřkisinin olup olmadıđı hakkında genelleme yapabilmek için babalarla ilgili dođum űncesi dűnemde yapılan arařtırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Sađlık kuruluřlarında bebek dostu uygulamalara geçilmesi ve gebe okullarının yaygınlařmaya bařlaması, ayrıca babanın dođum űncesi sűrete de aktif rol alması ile birlikte baba adaylarının dođum űncesi sűrete dođum eđitimi alma ya da bilgilendirilme durumu daha űnem arz edecek ve babalarla ilgili çalıřmaların sayısının da bu yűnde artacađı dűřűnűlmektedir. űztűrk'űn anne adayları ile yaptıđı çalıřmasında hamilelik sűreci ve bebek geliřimi ile ilgili bilgilendirilen annelerin algıladıkları toplam sosyal desteđin, arkadař ve űzel bir insan desteđinin bilgi almayan gebelerden yűksek olduđu saptanmıřtır (97).

Çalıřmamızda dođum űncesi dűnemde babaların algıladıkları sosyal desteđin baba bebek bađlanmasına etkisine baktıđımızda baba fetűs bađlanma dűzeyi ile aile ve toplam sosyal destek dűzeyi arasında pozitif yűnde orta dűzeyde iliřkinin olduđu yani baba adaylarının dođum űncesi dűnemde algıladıkları sosyal destek dűzeyi arttıka baba bebek bađlanma dűzeyi de artmaktadır, ayrıca baba fetűs bađlanma dűzeyi ile arkadař sosyal destek dűzeyi arasında pozitif yűnde orta dűzeyde bir iliřkinin olduđu, buna karřın baba fetűs bađlanma dűzeyi ile űzel bir insan sosyal destek dűzeyi (arasında iliřkinin olmadıđı gűrűlműřtűr. Çalıřmamız kapsamında 3 soruya cevap aranmıřtır; “Dođum űncesi dűnemde babaların algıladıkları sosyal destek ne dűzeydedir?” “Dođum űncesi dűnemde babaların bebekleriyle bađlanmaları ne dűzeydedir?”, “Dođum űncesi dűnemde babaların algıladıkları sosyal desteđin baba bebek bađlanmasına etkisi var mıdır?”. Bu amaç dođrultusunda babaların dođum űncesi dűnemde algıladıkları sosyal desteđin orta dűzeyde olduđu, babaların dođum űncesi dűnemde bebekleriyle bađlanmalarının orta dűzeyde olduđu ve dođum űncesi dűnemde babaların algıladıkları sosyal desteđin baba bebek bađlanmasını orta dűzeyde etkilediđi gűrűlműřtűr. Çalıřmamıza benzer bir çalıřma literatűrde rastlanmamıřtır. Bu anlamda bebeđin bakımının sadece annenin sorumluluđunda olmadıđına ve baba ile bebek arasındaki iliřkinin anne kadar űnemli olduđuna, baba bebek bađlanmasının çeřitli faktűrlerden etkilenebileceđi ve bu faktűrler babanın içinde bulunduđu sosyal evre ile řekillendiđine

dikkat çekilerek uzmanlara, ebeveynlere ve araştırmacılar için yapılacak yeni çalışmalar için zemin oluşturabilir. Yapılacak uzun süreli çalışmalarda baba bebek bağlanmasının doğum öncesi dönemde ne düzeyde olduğu, doğum öncesi dönemde baba bebek bağlanmasının etkilendiği faktörlerin neler olduğu ve doğum öncesi dönemde babaların algıladığı sosyal desteğin ne düzeyde olduğu araştırılarak daha farklı gruplarda daha farklı örneklemlerde sonuçların ne şekilde olduğu görülebilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Doğum öncesi dönemde babaların algıladığı sosyal desteğin baba bebek bağlanmasına etkisinin incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

- Babaların algıladıkları toplam sosyal desteğin orta düzeyde olduğu,
- Babaların algıladıkları aile sosyal desteğinin yüksek düzeyde olduğu,
- Babaların algıladıkları arkadaş sosyal desteğinin orta seviyenin üzerinde,
- Babaların algıladıkları özel bir insan sosyal destek düzeyinin ise orta düzeyde olduğu,
- Babaların doğum öncesi dönemde bebekleriyle bağlanma düzeylerinin orta seviyede olduğu,
- Demografik bilgi formunda yer alan tanımlayıcı özelliklerde lise mezunu olan babaların doğum öncesi dönemde algıladıkları sosyal desteğin daha yüksek olduğu, 41-60 yaş arasında olan babaların algıladıkları toplam sosyal desteğin ve aile desteğinin daha yüksek olduğu, memur babaların algıladıkları arkadaş desteğinin daha yüksek olduğu, doğuma hazırlık eğitimi alan babaların doğum öncesi algıladıkları sosyal destek düzeyinin daha fazla olduğu diğer demografik özelliklerin algılanan sosyal desteği etkilemediği,
- Demografik bilgi formunda yer alan tanımlayıcı özelliklerde hamileliğin 28-31. Haftasında olan baba adaylarının doğum öncesi bebekleriyle bağlanma düzeyinin daha yüksek olduğu, baba yaşı arttıkça doğum öncesi dönemde bebekleriyle bağlanma düzeylerinin arttığı, çalışmayan babaların doğum öncesi dönemde bebekleriyle bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu, eşi ev hanımı olan babaların doğum öncesi dönemde bebekleriyle bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu, ilk ve ikinci bebeği olan babaların doğum öncesi dönemde bebekleriyle bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu,
- Babaların doğum öncesi dönemde algıladıkları sosyal destek düzeyini arttırdıkça bebekleriyle bağlanma düzeyinin de arttığı belirlenmiştir.

Modern ve geleneksel ailelerde babanın aile içindeki tanımı ve rolleri değişmektedir. Geçmişte baba kural koyan, aileyi bir arada tutmakla sorumlu, denetleyen ve ev dışında da ailenin geçimini sağlayan ve çocuklarını koruyan

rollerindedir. Bu roller aslında toplumun babaya ve anneye yüklediği cinsiyet rolleriyle de ilişkilidir. Bu roller babanın bebekle ilişkisinin oluşmasında anne kadar etkili olamaması ve bebeğin gelişiminden uzak kalmasına neden olmuştur. Kadınların iş hayatına katılımlarının ve eğitim seviyelerinin artmasıyla birlikte bebek bakımından ve bebeğin gelişiminden sadece annenin sorumlu tutulması azalarak baba-çocuk ilişkisinin eskiye göre daha iyi bir seviyede olduğu görülmüştür.

Babalığa ve baba-bebek ilişkisine karşı toplumun bakış açısının değişmesiyle birlikte babanın çocuk gelişimindeki önemi de anlaşılmıştır. Ancak hala baba-bebek bağlanmasıyla ilgili çalışmaların sayıca sınırlı olduğu düşünüldüğünden ve bağlanmanın doğum öncesi dönemde başlayıp hayat boyu devam eden bir süreç olduğu düşünüldüğünde, doğum öncesi dönem, çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemi üzerindeki etkisi ile ilgili çalışmaların yeterli sayıda olmadığı düşünülmektedir. Bu açıdan araştırmacıların bu dönemleri kapsayacak çalışmalar yapması ve bu yönde literatüre katkılarda bulunması önerilmektedir.

Araştırmanın veri toplama sürecinde yapılan gözlemler neticesinde hastanelere başvuran gebelerin sayısının fazla olmasına karşın baba ve anne adayının birlikte başvurduğu sayının daha az olduğu görülmüştür. Bu anlamda veri toplama sürecinde babalara ulaşmada zorluk yaşanmıştır. Bağlanmanın doğum öncesi dönemde başlayıp hayat boyu devam eden bir süreç olduğu düşünüldüğünde babaların gebelik kontrollerine ve erken dönemde bebek bakımına katılması gerekmektedir. Doğum öncesi sürecin bebeğin gelişimi açısından oldukça önemli olduğu bilindiğinden baba adaylarının bu süreçte de aktif olarak rol alması gerekmektedir. Bu yönüyle çalışan babalara yönelik işverenlerin ve kurumların baba adaylarına hamilelik boyunca sağlık kontrollerinde yer alabilmesi için sağlık izni gibi esnekliklerin sağlanması amacıyla uygulamalar ve politikalar geliştirilmesi önerilmektedir.

Doğum öncesi süreçte babaların özel bir insan desteği içerisindeki sağlık personelleri ve diğer uzmanların yer aldığı koruyucu ve önleyici sağlık hizmetleri kapsamında hastanelerin kadın-doğum servislerinde, aile sağlığı merkezlerinde, toplum sağlığı merkezlerinde baba-bebek bağlanmasının sağlanmasına yönelik doğum öncesi süreçte babaya gerekli desteği ve bilgilendirmeyi yapması, gerekli eğitim programlarının hazırlanması, erken dönemde baba destek ve müdahale programlarının yaygınlaşmasının sağlanması önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Türköz Y, Sezgin N. Okul Öncesi Çocuklarda Bağlanma Örüntüsünün Kişilerarası Problem Çözme ve Açık Bellek Süreçlerine Etkisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı. Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2007.
2. Pehlivan Türk B. Otistik bozukluğu olan çocuklarda bağlanma. *Türk Psikiyatri Derg* 2004,15: 56-63
3. Koehn A, Kerns K.. Parent-child attachment: meta-analysis of associations with parenting behaviors in middle childhood and adolescence. *Attach Hum Dev* 2018, 20 :1
4. Kayahan A. Annelerin Bağlanma Stilleri ve Çocukların Algıladıkları Kabul ve Reddin Çocuk Ruh Sağlığı ile İlişkileri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İzmir : Ege Üniversitesi, 2002.
5. Mikulincer M, Shaver P. An attachment perspective on psychopathology. *World Psychiatry* 2012, 1: 11-5
6. Tüzün O, Sayar K. Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam* 2006, 19: 24-39
7. Kurupınar A. Doğum Öncesi Gelişim. İçinde: Alisinanoğlu F(editör). *Çocuk Gelişimi-I*, 1.Baskı. Ankara, İzge Yayıncılık, 2021:18-26
8. Duyan V, Kapısız SG, Yakut Hİ. Doğum öncesi bağlanma envanterinin bir grup gebe üzerinde Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Derg.* 2013, 10: 1609-14
9. Akarsu RH, Tuncer B, Alsaç SY. Anne-bebek bağlanmasında kanıta dayalı uygulamalar. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2017, 6: 275-9
10. Brisch K. S.A.F.E. Çeviri: Baker M. *Ebeveyn ve Çocuk Arasında Güvenli Bağlanma*, 1.Baskı. İstanbul, Zahrada Yayınları, 2019:28-50
11. Soysal ŞA, Bodur Ş, İşeri E, Şenol S. Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri* 2005, 8: 88-9
12. Bodur Ş, İşeri E, Şenol S, Soysal ŞA. Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri* 2005, 8: 88-9

13. Abbasoğlu A, Atay G, İpekçi MA, Gökçay B, Candoğan ÇB, Şahin E, Toklu T, Tarcan A. Annenin bebeğe bağlanması ile infantil kolik arasındaki ilişki. *Turk J Pediatr* 2015, 58: 57-61
14. Keizer R, Helmerhorst K, Gelderen L. Perceived quality of the mother–adolescent and father–adolescent attachment relationship and adolescents’ self-esteem. *J Youth and Adolesc* 2019, 48: 1203–17.
15. Kayahan A. Annelerin Bağlanma Stilleri ve Çocukların Algıladıkları Kabul ve Reddin Çocuk Ruh Sağlığı İle İlişkileri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İzmir : Ege Üniversitesi, 2002.
16. Bowlby J. Attachment and Lose 2: Separation. Çeviri: Günay M. *Bağlanma ve Kaybetme 2:Ayrılma*. İstanbul, Pinhan Yayıncılık, 2021: 28-60
17. Ünal G. Bir grup üniversiteli gençte çekingenlik, aleksitimi ve benlik saygısının değerlendirilmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi* 2004, 7: 215-22
18. Arslan E, Ertürk S, Demir H, Aksoy Ö. Fathers’ attachment status to their infants. *Int J Caring Sci* 2017, 10: 1410
19. Lamb ME, Pleck JH, Charnov EL, Levine JA. Paternal behavior in humans. *Am Zool* 1983, 25:883-94
20. Şalcı O. Baba Destek Eğitim Programının Babalık Rolü Algısına ve Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların Oyun Becerilerinin Gelişimine Etkisinin İncelenmesi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Karabük: Karabük Üniversitesi, 2020.
21. Fegran L, Helseth S, Fagermoen MS. A comparison of mothers and fathers experiences of the attachment process in a neonatal intensive care unit. *J Clin Nurs* 2008, 17: 810-6
22. Peppers LG, Knapp RJ. Maternal reactions to involuntary fetal/infant death. *Psychiatry* 1980, 43: 155-9
23. Öktem F, Ergenekon F, Erdoğan E, Soysal ŞA. Doğum türü değişkeninin bağlanma örüntüsü üzerindeki etkilerinin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi* 2000, 3: 75-85

24. Akarsu R, Tuncay B, Alsaç S. Anne-bebek bağlanmasında kanıta dayalı uygulamalar. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2017, 6: 275-9
25. Gürol A. Bebek Masajının Anne Bebek Bağlanması ve Emzirme Başarısına Etkisi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Erzurum : Atatürk Üniversitesi, 2010.
26. Hazan C, Shaver P. Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry* 1994, 5: 1-22.
27. Bretherton I. The origins of attachment theory: john bowlby and mary ainsworth. *Developmental Psychology* 1992, 28: 759-75
28. Schore AN. Attachment and the regulation of the right brain. *Attach Hum Dev* 2000, 2: 23-47
29. Main M, Solomon J. Procedures for identifying infants as disorganized/disoriented during the ainsworth strange situation. In: Greenberg MT, Cicchetti D, Cummings EM(eds). *Attachment In The Preschool Years : Theory, Research and Intervention*, 1nd ed. Chicago, University of Chicago Press, 1990:121-60
30. Karaboğa H. Yeni Doğum Yapmış Evli Kadınlarda Benlik Ayrışması Çerçevesinde Sosyal Destek, Maternal Bağlanma ve Gelişmeleri Kaçırma Korkusunun Depresyon Üzerindeki Etkisi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul : Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi, 2021.
31. McFarland J, Salisbury AL, Battle CL, Hawes K, Halloran K, Lester BM. Major depressive disorder during pregnancy and emotional attachment to the fetus. *Arch Womens Ment Health* 2011, 14: 425-34
32. Rosa KM, Scholl CC, Ferreira LA, Trettim JP, Cunha GK, Rubin BB, Martins RL, Motta JVS, Fogaça TB, Ghisleni G, Pinheiro KAT, Pinheiro RT, Quevedo LA, Matos MB. Maternal-fetal attachment and perceived parental bonds of pregnant women. *Early Hum Dev* 2021, 154:1-6
33. Alhusen JI, Gross D, Hayat MJ, Woods A, Sharps P. The influence of maternal-fetal attachment and health practices on neonatal outcomes in low-income, urban women. *HHS Author Manuscripts* 2012, 35: 112-20

34. Alhusen JL, Hayat M, Gross D. A longitudinal study of maternal attachment and infant developmental outcomes. *Arch Womens Ment Health* 2013, 16:6
35. Bureau JF, Martin J, Yurkowski K, Schmiedel S, Quan J, Moss E, Deneault AA, Pallanca D. Correlates of child-father and child-mother attachment in the preschool years. *Attach Hum Dev* 2017, 19:130-50
36. Scharfe E. Maternal attachment representations and Initiation and duration of breastfeeding. *J Hum Lac* 2012, 28: 218-25
37. Yılmaz SD, Beji NK. Gebelerin stresle başa çıkma, depresyon ve prenatal bağlanma düzeyleri ve bunları etkileyen faktörler. *Genel Tıp Dergisi* 2010, 20:99-108
38. Bellieni C, Ceccarelli D, Rossi F, Buonocore G. Is prenatal bonding enhanced by prenatal education courses? *Minerva Ginecologica* 2007, 59: 125-9
39. Püsküllüoğlu B. Ten Tene Temas ile Salgılanan Hormonların Plesantanın Ayrılma Süresine Etkisi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Manisa : Manisa Celal Bayar Üniversitesi, 2019.
40. Çoktay Z. Annelerin Term Bebeklerine Verilen Erken Kanguru Bakımının Maternal-Fetal Bağlanmaya Etkisinin Belirlenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Kars : Kafkas Üniversitesi, 2018.
41. Morsünbül Ü, Çok F. Bağlanma ve ilişkili değişkenler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 2011, 3: 553-70
42. Poyraz M. Babaların Babalık Rolünü Algılamalarıyla Kendi Ebeveynlerinin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, 2007.
43. Lamb ME. The history of research on father involvement. *Marriage Family Review* 2000, 29: 23-42
44. Fisher D, Khashu M, Adama E, Feeley N, Garfield CF, Ireland J, Koliouli F, Birgitta Lindberg, Norgaard B, Provenzi L, Thomson SF, Teijlingen E. Father in neonatal units:improving infant health by supporting the baby-father bond and mother-father coparenting.*J Neonat Nurs* 2018, 24:306-12

45. Brown GL, Mangelsdorf SC, Shigeto A, Wong MS. Associations between father involvement and father–child attachment security: variations based on timing and type of involvement. *J Fam Psychol* 2018, 32: 1015-24
46. O'Brien K, Robson K, Marianne B, Cruz M, Lui K, Alvaro R, Silva O, Monterrosa L, Narvey M, Ng E, Soraisham A, Ye XY, Mirea L, Tarnow-Mordi W, Lee SK. Effectiveness of family integrated care in neonatal intensive care units on infant and parent outcomes: a multicentre, multinational, cluster-randomised controlled trial. *Lancet Child Adolesc Health* 2018, 2: 245-54
47. Kim MA, Kim SJ, Cho H. Effects of tactile stimulations by fathers on physiological responses and paternal attachment in infants in the nicu: a pilot study. *J Child Health Care* 2017, 21: 36-45
48. Deng Q, Li Q, Wang H, Sun H, Xu X. Early father-infant skin to skin contact and its effect on the neurodevelopmental outcomes of moderately preterm infants in china: study protocol for a randomized controlled trial. *Trials* 2018, 19: 701
49. Garnica-Torres Z, Jr AG, Pedroso JS. Attachment between father and premature baby in kangaroo care in a neonatal unit of a public hospital. *J Neonat Nurs* 2021, 27: 334-40
50. Toprak FÜ, Erenel AŞ. Impact of kangaroo care after caesarean section on paternal–infant attachment and involvement at 12 months: a longitudinal study in Turkey. *Health Soc Care* 2021, 29: 1502-10
51. Schore AN. The effects of a secure attachment relationship on right brain development, affect regulation and infant mental health. *Infant Ment Health J* 2001, 22:7-66
52. Gambin M, Woźniak-Prus M, Konecka A, Sharp C. Relations between attachment to mother and father, mentalizing abilities and emotion regulation in adolescents. *Eur J of Dev Psychol* 2021,18: 18-37
53. Taing R, Galescu O, Noble L, Hand IL. Factors influencing paternal attachment among preterm infants in an Urban neonatal intensive care unit. *Cureus* 2020, 12:6
54. Sımsıkı H. Baba Katılımının Ebeveyn Tutumu, Bağlanma Stili ve Çift Uyumu Açısından İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul : İstanbul Üniversitesi, 2011.

55. Kuzucu Y. Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 2011, 4: 79-91
56. Telli AA, Özkan H. 3-6 yaş grubu çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi* 2016, 6:127-34
57. Uçan S. Ebeveynlere Verilen Emzirme Eğitiminin Emzirme Sürecine,Kültürel Davranışlara ve Ebeveyn-Bebek Bağlanmasına Etkisi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Anabilim Dalı. Doktora Tezi, Konya : Selçuk Üniversitesi, 2016.
58. Güleç D, Kavlak O. Baba-bebek bağlanması ve hemşirenin rolü. *J Nurs Sc.* 2015, 7: 63-8
59. Gaertner BM, Spinrad TL, Eisenberg N, Greving KA. Parental childrearing attitudes as correlates of father involvement during infancy. *J Marriage Fam.* 2007, 69: 962-76
60. Caldera Y. Paternal involvement and infant-father attachment: a q-set study.*Fathering* 2015, 2: 191-210
61. Işık S, Cetişli NE. Paternal depresyon ve baba-bebek bağlanması arasındaki ilişki. *Çukurova Medical Journal* 2020, 45: 1663-71
62. Kılan S. Baba-Bebek Bağlanması ve Etkileyen Faktörler:Manisa Örneği. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik Anabilim Dalı.Yüksek Lisans Tezi, Manisa : Celal Bayar Üniversitesi, 2019.
63. Lindstedt J, Korja R, Vilja S, Ahlqvist-Björkroth S. Fathers' prenatal attachment representations and the quality of father-child interaction in infancy and toddlerhood. *J Fam Psychol* 2021, 35: 478-88
64. Vresswijk CMJM, Maas AJBM, Rijk CHAM, Bakel HJA. Fathers' experiences during pregnancy: paternal prenatal attachment and representations of the fetus.*Am Psychol* 2014, 15: 129-37
65. Demirbağ B, Kürtüncü M, Kivik SY. Relationship between marital adjustment and infant attachment in Turkish fathers. *Clin Exp Health Sci* 2020, 10: 125-30

66. Chen Y, Lee T, Gau M, Lin K. The effectiveness of an intervention program for fathers of hospitalized preterm infants on paternal support and attachment 1 month after discharge. *J Perinat Neonatal Nurs* 2019, 33: 160-9
67. Yoder JR, Leibowitz GS, Peterson L. Parental and peer attachment characteristics: differentiating between youth sexual and non-sexual offenders and associations with sexual, *J Interpers Violence* 2018, 33:1-21
68. Fatmawati M, Siti M. Does an authoritative parenting style associate with secure attachment to father? *Psikoislamika* 2020, 17: 10-6
69. Hebert M, Daspe ME, Cyr M. An analysis of avoidant and approach coping as mediators of the relationship between paternal and maternal attachment security and outcomes in child victims of sexual abuse. *Psychol Trauma* 2018, 10: 402-10
70. Müller ME. Prenatal and postnatal attachment: a modest correlation. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs* 1996, 25: 161-6
71. Tu KM, Marks BT, El-Sheikh M. Sleep and mental health: the moderating role of perceived adolescent-parent attachment. *Sleep Health* 2017, 3: 90-7
72. Kissgen R, Franke S, Jorjadze N, Roth B, Kribs A. Infant–father attachment in infants born preterm—a brief report. *Int J Dev Sci* 2021, 15:3-8
73. Hisoğlu A. Otizm Spektrum Bozukluğu Tanılı Çocukların Ebeveynlerinde Algılanan Sosyal Destek ve Problem Çözme Becerilerinin Yaşam Doyumuna Etkisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul : Üsküdar Üniversitesi, 2018.
74. Khorshid L, Arslan G. Hemşirelik ve sosyal desteğin önemi. *Dirim* 2006, 81: 182-8
75. Akmeşe P, Kayhan N. Erken çocukluk döneminde serebral palsili çocuğu olan annelerin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education* 2016, 6: 146-61
76. Ardahan M. Sosyal destek ve hemşirelik. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2006, 9:68-75
77. Eker D, Arkar H, Yıldız H, Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Derg* 2001, 12: 17-25.

78. Mermer G, Bilge A, Yücel U, Çeber E. Gebelik ve doğum sonrası dönemde sosyal destek algısı düzeylerinin incelenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2010, 1: 71-6
79. Dunst C, Hamby DW, Raab M, Bruder MB. Family socioeconomic status and ethnicity, acculturation and enculturation and parent beliefs about child behavior, learning methods and parenting roles. *J Educ Cult Stud* 2017, 1: 99-122
80. Kaner S. Yenilenmiş ana-baba sosyal destek ölçeğinin psikometrik özellikleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi* 2010, 35:15-29
81. Sarason IG, Levine HM, Basham RB, Sarason BR. Assessing social support: the social support questionnaire. *J Pers Soc Psychol* 1983, 44: 127-9
82. Erdemoğlu Ç. Fetüsün Cinsiyetinin Prenatal Bağlanma ve Algılanan Sosyal Destek Düzeyi ile İlişkinin Saptanması. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Malatya : İnönü Üniversitesi, 2016.
83. Okanlı A, Tanrıverdi G, Kırpınar İ. Gebe kadınların ailelerinden algıladıkları sosyal destek ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2003, 4:98-105.
84. Collins NL, Dunkel-Schetter C, Lobel M, Scrimshaw SC. Social support in pregnancy: psychosocial correlates of birth outcomes and postpartum depression. *J Pers Soc Psychol* 1994, 65:1243-58
85. Okur B. 4 Aylık Bebeği Olan Annelerde Algılanan Sosyal Destek Düzeyi Yükseldikçe Sadece Anne Sütü İle Beslenme Sıklığı Artmakta Mıdır?:Vaka Kontrol Çalışması. Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı.Uzmanlık Tezi, İstanbul : Marmara Üniversitesi, 2019.
86. Timur Ş, Şahin N. Kadınların doğumda sosyal destek tercihleri ve deneyimleri. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi* 2010, 12:29-40
87. Güleç D, Öztürk R, Sevil Ü, Kazandı M. Gebelerin yaşadıkları doğum korkusu ile algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki. *J. Gynecol Obst* 2014, 24:36-41
88. Bingöl T, Tel H. Postpartum dönemdeki kadınlarda algılanan sosyal destek ve depresyon düzeyleri ile etkileyen faktörler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2010, 10: 1-6

89. Eker D, Arkar H, Yıldız H. Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği'nin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Derg* 2001, 12:17-25
90. Dönmez S, Gümüşsoy S. Rahim içi baba bağlanma ölçeğinin (ribbö) geliştirilmesi. *Kocaeli Med J* 2019, 8:13-9
91. Cebeci SA, Aydemir Ç, Göka E. Puerperal dönemde depresyon semptom prevalansı: obstetrik risk faktörleri, kaygı düzeyi ve sosyal destek ile ilişkisi. *Kriz* 2022, 1: 11-8
92. Dündükcü F, Aslan F. Baba-bebek bağlanması ve bağlanmayı etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Arch Health Sci Res* 2019, 7:43-9
93. Kılan S. Baba-Bebek Bağlanması ve Etkileyen Faktörler: Manisa Örneği. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, 2019
94. Gül U. Preterm Doğmuş Bebeklerin Baba-Bebek Bağlanmasının İncelenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Programı, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2020
95. Sürücüler H. 6-12 Aylık Bebeği Olan Babalara Verilen Eğitimin Baba-Bebek Bağlanma Durumuna Etkisi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, 2019
96. Waters T. E. A, Raby K. L, Ruiz S. K, Martin J, Roisman G. I, Adult attachment representations and the quality of romantic and parent-child relationships: An examination of the contributions of coherence of discourse and secure base script knowledge. *Dev Psychol* 2018, 54: 2371-81
97. Öztürk E. Algılanan Sosyal Desteğin Prenatal Bağlanma ve Gebelikte Yaşanan Anksiyete Üzerine Etkisi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kadın Hastalıkları ve Doğum Hemşireliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, 2018
98. Oruçlu D. Diyarbakır Kadın Doğum Ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi Antenatal Kliniğinde Yatan Riskli Gebelerde Algılanan Sosyal Destek İle Stresle Başetme Düzeyleri Arasındaki İlişki. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, 2011

99. Yaşa ÇÇ. Baba Adaylarında Yetişkin Bağlanma Tipi, Anksiyete Düzeyi, Aleksitiminin Prenatal ve Postnatal Baba Bebek Bağlanmasına Etkileri. Tıp Fakültesi Hastanesi, Ruh Sağlığı Ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Tıpta Uzmanlık Tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi, 2020
100. Üstünsöz A, Güvenç G, Akyüz A, Oflaz F. Comparison of maternal–and paternal–fetal attachment in Turkish couple. *Midwifery* 2010, 26:1-9
101. Canlı A. Gebelerin Beden Benlik Algılarının Prenatal Bağlanma Düzeylerine Etkisinin Belirlenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2020
102. Dalgın Ö. Prenatal Dönemde Fetal Denetim Odağı Algısı ve Maternal Bağlanma İle İlişkisi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kadın Sağlığı Ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Kadın Sağlığı Ve Hastalıkları Hemşireliği Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2018
103. Çağan E, Saydam KB, Ateş GS, Genç ER, Turfan EÇ. Baba-bebek bağlanmasını etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Gevher Nesibe J Med Health Sci* 2021, 6:1-7
104. Howard KS. Paternal attachment, parenting beliefs and children's attachment. *Early Child Dev Care* 2010, 180:157-71
105. Serçekuş P, Başkale H. Effects of antenatal education on fear of childbirth, maternal self-efficacy and parental attachment. *Midwifery* 2016, 34:166-72
106. Türkçüer N. Postpartum Dönemde Baba-Bebek Bağlanmasının Fonksiyonel Duruma Etkisi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi, 2020
107. Bingöl T, Tel H. Postpartum dönemdeki kadınlarda algılanan sosyal destek ve depresyon düzeyleri ile etkileyen faktörler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2010, 10: 1-6
108. Turan Z, Kurt G, Arslan H. Graviditenin sosyal destek algısı ve prenatal bağlanma düzeyine etkisi. *Cukurova Med J* 2020, 45:1126-36
109. Dayan G. Postpartum Depresyonda Maternal Bağlanma ve Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi, 2019

110. Okanlı A, Tortumluoğlu G, Kırpınar İ. Gebe kadınların ailelerinden algıladıkları sosyal destek ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2003, 4:98-105
111. Çömlek G. Anne-Bebek Bağlanması ve Baba-Bebek Bağlanması Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Medipol Üniversitesi, 2021
112. Kartal A ve Erişen B. 6-12 aylık bebeği olan babaların bebeklerine bağlanma durumu ve ilişkili faktörler. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Health Sciences Institute* 2020, 8:44-9
113. Kaya İ. Gebelikte Baba Desteğinin Paternal Bağlanmaya Etkisi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Medipol Üniversitesi, 2020
114. Dinç S. Baba-Bebek Arasındaki Bağlanma Durumu ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2014
115. Yanık D, Özcanarlan F. Riskli gebelerde algılanan sosyal destek ile stresle başleme düzeyleri arasındaki ilişki. *Ebelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2019, 2:96-104
116. Özdemir E. Lohusalarda Algılanan Sosyal Desteğin Anksiyete, Depresyon Ve Evlilik Uyumuna Etkisi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Evde Hasta Bakımı Hemşireliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2019
117. Öztürk H, Şirin A. Doğum yapan annelerde algılanan sosyal destek faktörlerinin ve bunlara etki eden faktörlerin incelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi* 2000, 16: 31-40
118. Durualp E, Kaytez N, Girgin BA. Evlilik doyumu ve maternal bağlanma arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2017, 18:129-38
119. Danacı EA, Dinç G, Deveci A, Şen SF, İçelli İ. Manisa il merkezinde doğum sonrası depresyon yaygınlığı ve etkileyen etmenler. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2000, 11: 204-11

120. Özbey S. Eşlerin algıladıkları sosyal desteğin ailenin bazı özellikleri ile ilişkisinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 2012,13: 167-81
121. Dinç S, Balcı S. Baba-bebek bağlanma durumu ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi* 2021, 13:8-17
122. Bakır N, Ölçer Z, Oskay Ü. Yüksek riskli gebelerin prenatal bağlanma düzeyi ve etkileyen faktörler. *Uluslararası Hakemli Kadın Hastalıkları Ve Anne Çocuk Sağlığı Dergisi* 2014, 1:25-37
123. Elkin N. Gebelerin prenatal bağlanma düzeyleri ve bunları etkileyen faktörler. *Sted* 2015, 24:230-6
124. Metin A. Gebelerin Algıladıkları Sosyal Destek İle Prenatal Bağlanma Arasındaki İlişki. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doğum Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum:Atatürk Üniversitesi, 2014
125. Özdemir F, Bodur S, Nazik E, Nazik H, Kanbur A. Hiperemesis gravidarum tanısı alan gebelerin sosyal destek düzeyinin belirlenmesi. *AF Prev Med Bull* 2010, 9:463-70

EKLER

EK-1. Özgeçmiş

EK-2. Rahim İçi Baba Bağlanma Ölçeği

MADDELER	Hiçbir zaman	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman
1. Bebeğimle konuşurum				
2. Eşimin karnına dokunarak bebeğimi hissedirim.				
3. Bebeğime doğmadan ismi ile çağırırım				
4. Eşimin karnına dokunduğumda bebeğimin uyduğunu hissedirim				
5. Bebeğimin doğması için sabırsızlanıyorum				
6. Bebeğim ile ilgili hayaller kurarım				
7. Bebeğim için bir şeyler alırım				
8. Bebeğimin odasını hazırlamaktan büyük mutluluk duyarım				
9. Bebeğimin beni duyduğunu bilirim				
10. Bebeğimin kime benzediğini merak ederim				
11. Bebeğimin güvende olduğunu bilirim				
12. Bebeğimle konuştuğum zaman kendimi mutlu hissediyorum				
13. Bebeğime karşı güçlü duygularım olduğunu hissediyorum				
14. Bebeğimin huzursuz olduğunu hissedebilirim				
15. Bebeğimle ilgili duygularımı, planlarımı çevremde paylaşmaktan hoşlanırım				
16. Eşim yanımda olmadığında, bebeğimi düşünürüm				
17. Bebeğim nedeniyle vazgeçmek zorunda kaldığım şeyleri düşününce sinirleniyorum				
18. Eşimin sağlığı ile ilgili kendine dikkat etmediğini düşünürsem, bebeğime zarar geleceğini düşünüp sinirlenirim				
19. Bebeğime karşı sevgi doluyum				
20. Bebeğim bende gerginlik yaratıyor				
21. Benim bebeğimin, dünyadaki en güzel bebek olacağına inanıyorum				
22. Bebeğim doğduğunda kucağıma bir süre alamamaktan korkuyorum				
23. Bebek benim değilmiş gibi hissediyorum				

EK-3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Aşağıda 12 cümle ve her bir cümle altında da cevaplarınızı işaretlemek için 1'den 7'ye kadar rakamlar verilmiştir. Her cümlede söylenenin sizin için ne kadar çok doğru olduğunu veya olmadığını belirtmek için o cümle altındaki rakamlardan yalnız bir tanesini işaretleyiniz. Bu şekilde 12 cümlenin her birine bir işaret koyarak cevaplarınızı veriniz.

Lütfen hiçbir cümleyi cevapsız bırakmayınız. Sizce doğruya en yakın olan rakamı işaretleyiniz.

1. Ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya çalışır.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

2. İhtiyacım olan duygusal yardım ve desteği ailemden (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) alırım.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

3. Arkadaşlarım bana gerçekten yardımcı olmaya çalışırlar.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

4. İşler kötü gittiğinde arkadaşlarıma güvenebilirim.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

5. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve ihtiyacım olduğunda yanımda olan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

6. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

7. Sorunlarımı ailemle (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) konuşabilirim.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

8. Sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim arkadaşlarım var.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

9. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve duygularıma önem veren bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

10. Kararlarımı vermede ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya isteklidir.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

11. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve beni gerçekten rahatlatan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

12. Sorunlarımı arkadaşlarımla konuşabilirim.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

EK-4. Demografik Bilgi Formu

1. Çocuğun cinsiyeti:

Kız () Erkek ()

2. Hamileliğin Kaçınıcı Haftası:.....

3. Babanın Eğitim Durumu

() İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Master/ Doktora

4. Babanın yaş aralığı

() 25 ve altı () 26 – 40 yaş () 41 – 60 yaş

5. Mesleğiniz?

() Çalışmıyor () Memur () İşçi () Serbest Meslek () Diğer:.....

6. Aylık ailenizin toplam gelir durumu nedir?

() 1500 TL ve altı () 1501-2500 TL () 2501-3500 TL () 3501 TL ve üzeri

7. Eşiniz kaç yaşında?

() 18-22 () 23-27 () 28-32 () 33-37 () 38-42 () 43 yaş ve üstü

8. Eşinizin mesleği nedir?

() Ev Hanımı () Memur () İşçi () Serbest Meslek () Diğer:.....

9. İlk Evlilik Yaşı:.....

10. Kaçınıcı çocuğunuz?

() İlk () İkinci () Üçüncü () Dördüncü

11. Aile Tipi:

a) Geniş Aile b) Çekirdek Aile

12. Doğuma Hazırlık Eğitimi Aldınız mı?:

a) Evet b) Hayır

EK-5. Babalara Yönelik Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

1. Babalığı nasıl tanımlarsınız?
2. Bebek yetiştirmekle ilgili bilgileri nerelerden sağlıyorsunuz? (Eş, İnternet, akraba, arkadaş vb.)
3. Baba olmakla ilgili ne gibi kaygılarınız var?
4. Doğum öncesi süreçte(hamilelik sürecinde) nasıl bir role sahipsiniz?
5. Babalık ile ilgili çevrenizden ne gibi destekler görüyorsunuz?

EK-6. Veri Toplama İzin Yazısı

EK-7. Etik Kurul İzin Yazısı

EK-8. Ölçek Kullanım İzinleri

